

J.E. van den Brink

Het geestelijke Israël

HET GEESTELIJKE ISRAËL

Copyright©2012 Rhemaprint
Het geestelijke Israël / J.E. van den Brink
Uitgave: Rhemaprint, Gorinchem
ISBN-13: 978-90-6261-545-2
NUR 707
Trefw.: Geloofsopbouw
1974 - Eerste druk
2012 - Tweede (herziene) druk

J.E. van den Brink

Het geestelijke Israël

Bij de omslag:

‘En hij voerde mij weg in de geest op een grote en hoge berg en toonde mij de heilige stad, Jeruzalem, nederdalende uit de hemel van God; en zij had de heerlijkheid Gods, en haar glans geleek op een zeer kostbaar gesteente, als de kristalheldere diamant.’ Openbaring 21:10-11

‘En de stad heeft de zon en de maan niet van node, dat die haar beschijnen, want de heerlijkheid Gods verlicht haar en haar lamp is het Lam. En de volken zullen bij haar licht wandelen en de koningen der aarde brengen hun heerlijkheid in haar; ...’ Openbaring 21:23-24

‘Indien gij nu van Christus zijt, dan zijt gij zaad van Abraham, en naar de beloften erfgenamen.’ (Galaten 3:29)

INLEIDING

Dit boekje over 'Het geestelijke Israël' verschijnt, omdat het onderwerp 'Israël' in onze dagen zeer actueel is. De lezer zal merken dat ik mij volkomen losgemaakt heb van de geest des tijds, die de aandacht van vele rechtzinnige belijders richt op het natuurlijke volk der Joden en op zijn strijd in het Midden-Oosten. Men is in de prediking bij de orthodoxie en fundamentalisten al zo ver gekomen, dat men door zijn filosemitische of projoodse houding, tegelijkertijd als christen anti-Arabisch is, op dezelfde wijze als men in linkse georiënteerde kerkelijke kringen vóór Noord-Vietnam en tegen Amerika, Griekenland, Zuid-Afrika, Chili of Brazilië is.

In dit verband wordt dikwijls de tekst uit *Romeinen 9:13* aangehaald: 'Jacob heb ik liefgehad, maar Ezau heb Ik gehaat'. Men past hem in de Israëlleer rechtstreeks toe op het Joodse volk en op de Arabieren, maar wanneer God speciaal de Joden bemint en het nageslacht van Ezau met de nakomelingen van Hagar haat, dan is zending onder de Arabieren eigenlijk een verzet tegen dit eeuwige raadsbesluit. Deze uitverkiezingsideologie sluit dus de bekering van bepaalde rassen uit. Geen wonder dat de missionarissen in de Arabische landen klagen over een verpolitiekt christendom dat allerwegen haat zaait en de zaak van de zending in het Midden-Oosten ernstig schaadt.

Ook spreekt men over 'onze broeder Israël' en over 'de God van Israël die ook onze God is'. Deze gedachte is zeer onschrijftuurlijk, want de ware God heeft zijn macht in hemel en aarde overgedragen aan zijn verhoogde Zoon. Wie tot God nadert, wordt verwezen naar Jezus Christus en deze wordt door de Joden niet als de Gezondene des Vaders erkend. In de bijbel staat: 'God was in Christus' en wij kunnen de Vader slechts lief hebben en aanbidden, wanneer wij in de Gezalfde zijn. Israël is onze broeder niet, omdat het Jezus niet aanvaardt. Het staat geestelijk even ver van ons verwijderd als de onbekeerde Egyptenaar, Chinees of Nederlander.

Men hoort dikwijls beweren dat wie dit volk zegent, ook zelf gezegend zal worden. Men bedoelt dan hiermee niet dat degene die een Jood tot Jezus Christus brengt, een geestelijke zegen ontvangt, maar dat degene die in de natuurlijke wereld de Israëli's in hun strijd tegen de Arabieren steunt, een bijzondere gunst of weldaad van God zal ontvangen. Men spreekt van een 'boemeringbijdrage', want 'deze hulp komt dan dubbel of drievoudig en op niet vermoede wijze aan de gever terug'. Dit is dus wel iets anders dan geven 'zonder op vergelding te hopen'.

De steun aan Israël verleend, wordt dan een voordelige business. Op dezelfde manier kloppen bepaalde evangelisten in de opwekkingsbewegingen de simpele zielen geld uit de zakken. Als bevestiging leest men dan in hun tijdschriften getuigenissen als: 'Toen ik dat-en-dat bedrag opstuurde, ontving ik van de Heer een nieuwe auto, kreeg ik op wonderlijke wijze een nieuw huis of kreeg ik een betere baan'. Allemaal zegeningen in de natuurlijke wereld, maar de apostel schreef: 'Gezegend zij de God en Vader van onze Here Jezus Christus, die ons met allerlei géestelijke zegen in de hemelse gewesten gezegend heeft in Christus' (*Efeziërs 1:3*). Wie eerst het Koninkrijk Gods zoekt, zal bemerken dat de zaken van het natuurlijke leven naar de beloften van Jezus door de Vader ons worden toegeworpen, want Hij weet wat wij nodig hebben. De Heer roept ons op om als barmhartige Samaritanen hulp te verlenen in alle gevallen van nood waarmee wij geconfronteerd worden: het doet dan niet ter zake of wij dan met Joden, Arabieren of met Hollanders te doen hebben. Barmhartigheid en ontferming zijn altijd waardevol in Gods ogen, maar 'onbarmhartig zal het oordeel zijn over hem, die geen barmhartigheid bewezen heeft' (*Jacobus 2:13*).

Ook heb ik nooit kunnen constateren dat er een speciaal gunstbewijs van God verbonden is aan het helpen van Joden, zomin als er een bijzondere vloek zou rusten op die kerken en volken die in de historische tijden 'het Israël naar het vlees' vervolgd hebben. Jodenhaters als Luther, Augustinus en Thomas van Aquino zijn niet ondergegaan vanwege bijzondere vervloekingen, evenmin als wij kunnen zeggen dat het welvarende West-Duitsland minder schuldig zou staan aan de uitroeiing der Jo-

den dan het leeggeplunderde Oost-Duitsland, waarvan de bevolking wordt overheerst door het Russische communisme.

De Israëlcultus neemt zienderogen toe en het is van enorm belang om deze dwaling te ontmaskeren. Degenen die dit doen, staan evenwel op het christelijk erf vrijwel alleen. Een groot deel van de christenen is immers door gebrek aan hemelse visie in de Israëlleer gevluht. Nu gaat het er bij mij niet om dat het verkeerd zou zijn, indien men sympathie voor de Joden heeft vanwege de historische banden met dit volk en zijn moeilijke situatie in de wereld. Hoe hebben wij destijds ons medeleven betuigd aan kleine volken zoals Finland, Hongarije en Tsjecho-Slowakije, toen deze landen onder de voet gelopen werden. Ik kan me ook voorstellen dat velen om bijzondere redenen voorliefde hebben voor een bepaald land en zijn ideologie; daar komen evenwel geen bijbelse argumenten aan te pas noch geestelijke verwachtingen: het is een voorkeur zoals men die in het dagelijkse rijk geschakeerde leven voor zekere personen kan hebben. Wij zullen er ons daarom verre van houden om een bepaald ras boven andere volken te idealiseren en te verafgoden vanwege vermeende bijbelse uitspraken. Op deze wijze verheft immers de Brits-Israëltheorie de blanke volken en zij vindt bij voorkeur ingang bij die naties, welke hun rassendiscriminatie een bijbelse ondergrond wensen te geven.

Ik moet belijden dat ik zelf jaren lang ook in de Israëldwaling geloofd heb. Mijn vrouw was verstandiger en heeft mij menigmaal ervan weerhouden over de schreef te gaan, waarvoor ik haar nog dankbaar ben. Toen ik mij losmaakte uit het gereformeerde denken waarin ik opgevoed was, kwam ik in kringen waar men wel duidelijk sprak over bekering en wedergeboorte, maar tegelijkertijd werd de Israëlleer gebracht.

Deze visie is dáárom zo gevaarlijk, omdat ze verkondigd wordt door kinderen Gods als een weg die hen verder zou voeren, en die hen vertrouwd zou maken met en inzicht zou verschaffen in de profetieën van het Oude Testament. Mij werd geleerd speciaal het Oude Testament letterlijk in de natuurlijke wereld te aanvaarden. Men mocht daar in principe slechts van afwijken, indien de letterlijke lezing absoluut niet meer vol te houden was. Dit kwam zo ongeveer overeen met hetgeen wij als gereformeerden aangaande

de kindertjes leerden: wij hielden ze voor wedergeboren totdat het tegendeel bleek!

De slogan van de maranathabeweging: ‘Lees wat er staat, geloof wat er staat en je zult ontvangen wat er staat’, kwam ik ook in de kerkgeschiedenis tegen. Als voorbeeld noem ik de exegese van *Jozua 10:12*, waar gezegd wordt: ‘Zon, sta stil te Gibeon en gij, maan, in het dal van Ajalon.’ Roomse zowel als protestantse theologen concludeerden vroeger vanuit de letterlijke opvatting van deze woorden, dat de aarde stilstaat en de zon om de aarde draait. Toen Copernicus de stelling poneerde dat de aarde om haar as draait en een baan maakt om de zon, kreeg hij Luther in al zijn felheid tegen, want ‘Das Wort sollen sie stehenlassen.’ Galilei werd vanwege zijn overtuiging aangaande het heliocentrische wereldstelsel (dus dat niet de aarde, maar de zon het middelpunt is) verdacht van ketterij en door de inquisitie verplicht zijn dwaling af te zweren.

Opgemerkt moet worden dat de broeders bij wie ik in de leer was, bij verschillende teksten, speciaal die van het Nieuwe Testament, niet lazen wat er stond, laat staan: geloofden wat er stond. Ik noem maar de uitspraak van Jezus in *Marcus 16*, dat de gelovigen duivelen zouden uitwerpen, in nieuwe tongen zouden spreken en op zieken de handen zouden leggen tot genezing. Ze namen ook Jezus’ woord in de bergrede: ‘Gij dan zult volmaakt zijn, gelijk uw hemelse Vader volmaakt is’, niet serieus. Gemakshalve handelden zij als de aanhangers van de evolutietheorie. Zoals dezen het ontstaan van de levende schepping vele miljoenen jaren terugschuiven in de tijd, zo verplaatsten deze broeders zulke uitspraken van de Heer naar het verre vrede-rijk, een tijdperk waarin zij alleen voor deze aarde heil verwachtten.

In de kringen waarin ik terecht kwam, werd mij wel aangeraden om ‘de geestelijke betekenis van de tabernakel’ te bestuderen, maar spreken over de betekenis van het geestelijke Israël werd als onschriftuurlijk gediskwalificeerd. Die broeders spraken over het herstel van het Romeinse rijk, over het herstel van Israël, over het herstel van de tempel, over het herstel van de offeranden en over het herstel van het Levitische priesterschap, maar nooit hoorde ik één woord over het herstel van de gebonden en beschadigde mens, of over het herstel van de verziekte gemeente van Jezus

Christus in het einde der tijden. Zij loochenden dat de ware kerk nog tot volle wasdom zou komen zoals het koren bij de naderende oogst. Zij stonden zelfs vijandig tegenover alles wat God wilde schenken om zijn gemeente te versterken met kracht naar de inwendige mens, zoals de doop in de Heilige Geest, de charismatische begaafdheden, de spade of late regen. Al deze zaken zouden niet voor de gemeente bedoeld zijn; op zijn best waren het toezeggingen voor het volk Israël in een ver verschiet. Daarom ontkenden zij ook de geestelijke groei van de gemeente en de mogelijkheid dat zij zou rijpen van kind tot man.

De leer was dat Jezus nog 'vannacht' kon komen en dat Hij dan de onvolwassen, ongeheiligde en verdeelde 'bruidsgemeente' zou wegnemen, om daarna verder alle aandacht te richten op Israël. Alle beloften die God voor het geestelijke Israël bedoeld had, werden weggenomen en aan een ongelovig en verhard natuurlijk volk toebedacht. Men sprak en schreef alleen over een escalatie of sterke toeneming van toekomstige aardse oorlogen, maar had niet het minste inzicht in de strijd in de hemelse gewesten en in de uiteindelijke overwinning van het volk van God in de slag van het hemelse Harmagedon.

Vele jaren lang heb ik dagelijks enkele uren 'het profetische woord' bestudeerd. Ik las alle mogelijke 'second coming books' (boeken over de tweede komst des Heren) en dit onderzoek bracht mij uiteindelijk tot de conclusie dat ik in een valse leer terecht was gekomen, die voor de ontwikkeling van mijn geestelijk leven oneindig gevaarlijker bleek dan enig dogma, waarin ik vroeger in de gereformeerde kerk was onderwezen. Bovendien zag ik dat de pinksterleer nooit samen kan gaan met de maranathaleer, maar dat beide door een onoverbrugbare kloof gescheiden zijn.

Zoals men in onze tijd redeneert over de wederoprichting van Israël, zo deed men dit vóór de tweede wereldoorlog over het herstel van het Romeinse rijk. Ook dit had zijn politieke gevolgen. Toen zag men in de as Rome-Berlijn, die door Hitler en Mussolini vertegenwoordigd werd, het begin van de vervulling der profetieën aangaande het herstel van het Romeinse rijk. Vandaar dat in 1940 op grond van 'het profetische woord' door sommigen geadviseerd werd dat wij ons maar gewillig aan de Duitsers moesten onderwerpen. De dood van Hitler en Mussolini maakte ech-

ter niet alleen een abrupt einde aan het leven van deze dictators, maar ook aan de vervulling der profetieën, of liever: aan de fantasieën en speculaties van vele eindtijdvorsers.

Door intensieve bijbelstudie kwam ik aan het einde van de tweede wereldoorlog tot de erkenning dat ik in een gruwelijke dwaling terechtgekomen was en ik brak voorgoed met de marathaleer. In een overwinning van de ‘asmogendheden’ had ik evenwel nimmer geloofd. In pinksterkringen waar ik wel eens vertoefde, had ik reeds voor de oorlog een duidelijke profetie gehoord, dat groot-Duitsland, klein-Duitsland zou worden.

In de tijd die volgde, werd ik hoe langer hoe meer geconfronteerd met de leer aangaande de doop in de Heilige Geest en met het herstel van de geschonden, beschadigde, zieke en gebonden mens, zoals Jezus deze zelf onderwezen had. Vijftien jaar lang liet ik de Israëlleer rusten, omdat ik er geen licht in had hoe ik dan wél de profetieën moest interpreteren. Daarna kreeg ik inzicht in deze stof en gebruikte ik de sleutels van het Koninkrijk der hemelen om de godsspraken te verstaan. Openlijk begon ik de Israëlleer te verwerpen en te bestrijden en verloor hierdoor vele vrienden, maar de waarheid, het plan van God met de mens, was mij liever. Voortaan richtte ik mij op de hemelse realiteit en op een letterlijke vervulling der profetieën in de onzienlijke wereld.

Vanuit al deze achtergronden weet ik ook dat men geen enkel bijbels verweer kan stellen tegenover mijn argumenten. Tot nu toe ontving ik slechts reacties die zich op het emotionele vlak bewogen en mij liefdeloosheid en hoogmoed verweten, zonden van het hart, waarover slechts de Heer oordelen kan. Het is evenwel nodig om tegen een aards gerichte godsdienst een hemels georiënteerd geloof te stellen.

Ik bid dat de ogen van vele christenen geopend mogen worden voor de realiteit van de geestelijke wereld en voor de toekomst van de gemeente, het geestelijke Israël, want ‘het koningschap, de macht en de grootheid der koninkrijken onder de ganse hemel zal gegeven worden aan het volk van de heiligen des Allerhoogsten’ of ‘aan het volk der heiligen der hoge plaatsen’, zoals de Statenvertaling luidt. Van dit volk wordt gezegd: ‘Zijn koningschap is een eeuwig koningschap, en alle machten zullen het dienen en gehoorzamen’ (*Daniël 7:27*).

Dit boekje is dus uit een vernieuwing van denken geboren. Ik heb trachten weer te geven waarom ik de Israëlvisie losgelaten heb en wat ik in plaats daarvan ontving. Hoewel dus bij velen in hun gedachten iets weggebroken of verschoven moet worden, zal het positieve dat ervoor in de plaats komt, toch overheersen. Ik begin dan met twee Schriftgedeelten te behandelen, namelijk *Jesaja 54* en *Zacharia 13 :7-14:7*. Deze keuze is niet willekeurig, maar zij is het antwoord op een uitdaging aan mijn adres, dat in het bijzonder deze profetieën niet vervuld zouden kunnen worden in de geestelijke wereld. Daarna volgt een beschouwing over: letterlijk of figuurlijk en natuurlijk of geestelijk, met als slot enkele opmerkingen over het natuurlijke of ongeestelijke Israël.

Ik hoop dat dit boekje in handen zal komen van velen die gelijk ikzelf, voorgehouden werd 'te lezen wat er staat', opdat zij evenals de kamerling uit Morenland zullen gaan verstaan wat zij lezen.

Het vergeestelijken van Jesaja 54

Vergeestelijken

Het is van groot belang dat wij als christenen bij het lezen van het Oude Testament een goed inzicht hebben op welke wijze de Heer de geïnspireerde schrijvers gebruikte om zijn eeuwige gedachten weer te geven. De vraag moet gesteld worden: hebben de profeten van het oude verbond wel helemaal het niveau en de volle betekenis van hun eigen godsspraken begrepen? En dan moeten wij daar ontkennend op antwoorden. Men kan immers hun profetieën alleen maar goed verstaan bij het licht van het evangelie van Jezus Christus. Daarom mag nooit gezegd worden: ‘Lees maar eenvoudig wat er staat’, maar men zal moeten verstaan wat men leest. Met het verstand registreren wat er staat, kan immers ook een ongelovige, ook een Jood en ook een mohammedaan. Neen, het Oude Testament kan alleen begrepen worden door hen, die doordrenkt zijn met de gedachten Gods zoals het nieuwe verbond deze openbaart. Men moet daarom het Oude Testament lezen bij het licht van het Nieuwe, want vanuit het gewone, natuurlijke denken is men niet in staat het Oude te verklaren. Zo opende Jezus het verstand van de Emmaüsgangers ‘en Hij begon bij Mozes en bij al de profeten en legde hun uit, wat in al de Schriften op Hem betrekking had’. Ook voor de discipelen was het niet voldoende dat zij de profetieën van het Oude Testament letterlijk kenden, maar zij hadden een speciale verlichting van hun denken nodig om de betekenis ervan te begrijpen (*Lucas 24:27,45*).

Laten wij nu ook iets uit het Oude Testament nemen, bijvoorbeeld het derde hoofdstuk van Genesis, waarin de val van de mens verhaald wordt. Hier is sprake van een sluwe slang, die een gesprek aanknoopte met Eva en deze verleidde om van de verboden vrucht te eten. Wanneer de Heer Adam en Eva ter verantwoording roept, zien wij dat de man de schuld geeft aan zijn

vrouw en deze verwijst dan weer naar de slang. Dit slechte dier wordt dan vervloekt onder al het vee van de aardbodem en moet als straf op de buik kruipen en stof eten, zolang als het zou leven. Wanneer men dit verhaal alleen in het natuurlijk leven letterlijk neemt, is de straf van de slang voor ons niet interessant. Hoe lang heeft dit dier op zijn buik gekropen en stof (?) gegeten? Hoe oud is het geworden? Er staat toch: 'Zolang gij leeft!' Ieder kind van God zal evenwel moeten toegeven dat de slogan: men-moet-lezen-wat-er-staat, tot resultaat heeft dat men dan niets van de belangrijke achtergrond van dit verhaal begrijpt.

De historie uit *Genesis 3* gaat namelijk ver uit boven het zichtbare en het natuurlijke. In *Openbaring 20* wordt meegedeeld dat een engel met de sleutel van de afgrond neerdaalt, ten einde 'de oude slang' te binden en hem in de bodemloze put van het dodenrijk te werpen. De slang is daar de onzichtbare duivel of de satan, de tegenstander van God, en van wie niet gerept wordt in het Genesisverhaal, maar die daar wel werkzaam was. Wij zien dus dat wij met hulp van de nieuwtestamentische inzichten, de gebeurtenis in de hof van Eden moeten vergeestelijken, dit wil zeggen om er een juist begrip van te krijgen deze moeten transponeren in de onzienlijke wereld. Wanneer wij de beschrijving van deze aardse werkelijkheid zien als een uitdrukking van de onzichtbare realiteit, krijgen wij inzicht in het wezen van de zonde en begrijpen wij ook op welke wijze de duivel en zijn leger verpletterd zullen worden.

De moederbelofte: 'En Ik zal vijandschap zetten tussen u en de vrouw, en tussen uw zaad en haar zaad, dit zal u de kop vermorzelen, en gij zult het de hiel vermorzelen', moet geestelijk verstaan worden (*Genesis 3:15*). Deze toezegging moet wel letterlijk opgevat worden, echter niet in de natuurlijke wereld, maar in de geestelijke wereld waarvan het nieuwe verbond spreekt. Zij staat in verband met de uitspraak van Paulus: 'Want wij hebben niet te worstelen tegen bloed en vlees, maar tegen de overheden, tegen de machten, tegen de wereldbeheersers dezer duisternis, tegen de boze geesten in de hemelse gewesten' (*Efeziërs 6:12*).

Ook met wat Jezus sprak: 'Zie, Ik heb u macht gegeven om op slangen en schorpioenen te treden en tegen de gehele legermacht van de vijand, en niets zal u enig kwaad doen' (*Lucas 10:19*). Pau-

lus schreef aan het einde van de *Romeinen*brief de bemoedigende woorden: 'En de God des vredes zal de satan haast onder uw voeten verpletteren' (16:20, St. Vert.).

De profeten van het oude verbond hadden weinig of geen kennis van de geestelijke wereld. Zij hielden zich bezig met het nationale volk van Israël, met een natuurlijk land, een aards Jeruzalem en een stenen tempel. Zij moesten belijden: 'De hemel is de hemel van de Here, maar de aarde heeft Hij de mensenkinderen gegeven' (*Psalms* 115:16). Zij misten immers de sleutels van het Koninkrijk der hemelen en konden daardoor de geestelijke wereld niet binnengaan. Zelfs van de grootste in het oude verbond werd gezegd, dat de kleinste in het Koninkrijk der hemelen meerder was dan Johannes de Doper, dus ook meerder dan Mozes, Elia of welke godsmann dan ook uit het oude verbond (*Mattheüs* 10:11).

Wij merken op, dat de oude profeten hun beelden ontleenden aan de natuurlijke wereld en aan het volk 'Israël naar het vlees' (1 *Corinthiërs* 10:18). Hun voorzeggingen betroffen evenwel de geestelijke wereld en het Israël Gods, de gemeente van Jezus Christus. Heel duidelijk staat dit te lezen in 1 *Petrus* 1:9-12. 'Naar deze zaligheid hebben gezocht en gevorst de profeten, die van de voor u (gemeente van het nieuwe verbond) bestemde genade geprofeetted hebben, terwijl zij naspeurden, op welke of hoedanige tijd de Geest van Christus in hen doelde, toen Hij vooraf getuigenis gaf van al het lijden, dat over Christus zou komen, en van al de heerlijkheid daarna. Hun werd geopenbaard, dat zij niet zichzelf, maar u dienden met die dingen, welke u thans verkondigd zijn bij monde van hen, die door de Heilige Geest, die van de hemel gezonden is, u het evangelie hebben gebracht'.

De profeten ontvingen dus bij hun onderzoek een openbaring of een getuigenis, evenals Abel dit kreeg bij het offeren van een eersteling van zijn kudde (*Hebreeën* 11:4). Wanneer zij hun eigen godsspraken overdachten, kregen zij een inzicht in de gang van zaken in de hemel, dus een blik op het eeuwige plan van God met de mens, dat door Jezus Christus gerealiseerd zou worden. 'Slechts uit de verte hebben zij de belofte gezien en begroet'. Bij hun overwegingen lieten zij de natuurlijke wereld in hun denken los en beleden 'dat zij vreemdelingen en bijwoners waren op aarde' (*Hebreeën* 11:13).

De Heilige Geest die de profeten eertijds ‘dreef’ door wie God sprak, is nu van de onzienlijke of geestelijke wereld naar ons gezonden en heeft woning in onze harten gemaakt, dit wil zeggen heeft Zich met onze innerlijke mens verbonden. Geleid door deze Geest hebben de apostelen en evangelisten de goede tijding gebracht. Deze boodschap van het Koninkrijk der hemelen was voor de profeten een verborgenheid, maar Jezus heeft dit mysterie ontsluitend, zoals er staat bij de gelijkenissen over het Koninkrijk der hemelen: ‘Ik zal mijn mond open doen met gelijkenissen, Ik zal verkondigen wat sinds de grondlegging der wereld verborgen gebleven is’ (*Mattheüs 13:35*).

Petrus schreef dat de profeten in het oude verbond over de voor ons bestemde genade geprofeteerd hebben. Zij spraken dus over de hemelse erfenis die wij bezig zijn in bezit te nemen, dus bijvoorbeeld over de schuldvergeving: ‘Ik zal hun ongerechtigheid vergeven en hun zonden niet meer gedenken’ (vergelijk *Jeremia 31:43* met *Hebreeën 8:12*), over de Geest die uitgestort zou worden: ‘Daarna zal Ik mijn Geest uitstorten op al wat leeft’, dus op de kinderen Gods over de gehele wereld, want alleen die léven voor God (vergelijk *Joël 2:28* met *Handelingen 2:17*).

Al de beloften van oud en nieuw verbond behoren tot de ‘voor u bestemde genade’. Al lezende mogen wij nu de natuurlijke beelden overzetten in de geestelijke werkelijkheid. Paulus schreef: ‘Want hoevele beloften Gods er ook zijn, in Hem is het: ja; daarom is ook door Hem het: Amen’ (*2 Corinthiërs 1:20*).

Toen Jezus in een vernederd lichaam hier rondwandelde, werden de godsspraken alle in Hem op aarde vervuld; nu Hij opgevaren is, worden zij alle in Hem in de geestelijke wereld vervuld. Eenmaal konden de scharen Hem volgen op de wegen en straten van Palestina, nu volgt zijn volk Hem waar Hij is in de hemelse gewesten, dit wil zeggen in de vernieuwing van hun denken. Zijn volgelingen bevinden zich nu waar Hij is, want daar alleen kunnen zij achter Hem aangaan: hun wandel is in de hemel. Profetieën over de geboorte van Jezus, over zijn lijden en sterven, werden alle letterlijk in de natuurlijke wereld vervuld. De toezeggingen over een toekomstig heil worden na zijn hemelvaart alle in de geestelijke wereld vervuld.

Wij willen nu een duidelijk voorbeeld geven wat Petrus be-

doelde, toen hij schreef dat de profeten bezig waren zich te verdiepen in de zaligheid en in de genade die voor ons als gemeente van Jezus Christus bedoeld waren. Zij speurden na 'op welke of hoedanige tijd de Geest van Christus in hen doelde, toen Hij vooraf getuigenis gaf van al het lijden, dat over Christus zou komen, en van al de heerlijkheid daarna'.

Wanneer wij ons eerst bepalen bij de voorspellingen over het lijden van Christus, is het niet vreemd, wanneer wij denken aan *Jesaja 53*, waar zo gedetailleerd wordt stilgestaan bij alles wat de Heer ter wille van onze zonden geleden heeft. Hier ook vinden wij de heenwijzing dat door zijn verbrijzeling het eeuwige plan van God met de mens gerealiseerd kon worden en dat Hij Zich een gemeente van rechtvaardigen zou vergaderen.

Dan volgt *Jesaja 54*, dat de heerlijkheid van de gemeente openbaart. Ook Jesaja diende immers niet zichzelf, of zijn tijdgenoten, niet het natuurlijke Israëel, maar ons, de gemeente van Jezus Christus. Wij zullen dit trachten aan te tonen door dit hoofdstuk vers voor vers te verklaren.

Het heil is voor ons!

1. Jubel, gij onvruchtbare, die niet gebaarde hebt; breek uit in gejubel en juich, gij die geen weeën gekend hebt, want de kinderen der eenzame zijn talrijker dan de kinderen der gehuwde, zegt de Here.

Wie de regel toepast: lees wat er staat, dus letterlijk in de natuurlijke wereld, zal bemerken dat deze methode tot dwaze conclusies voert. Wij weten dat er kinderloze vrouwen zijn, die zich aan deze tekst vastklemmen ten einde een claim bij de Heer te hebben op nakomelingen naar wie ze uitzien, hetzij in de natuurlijke wereld, of als compensatie van dit gemis, in de geestelijke wereld. Wij blijven van deze persoonlijke zaken af, omdat het mogelijk is dat de Heilige Geest een antwoord kan geven op bijzondere noden door middel van woorden uit een buiten zijn verband geplaatste tekst. Het doet evenwel bij een letterlijke en natuurlijke verklaring vreemd aan, dat de kinderen van een ongehuwde vrouw, een eenzame, talrijker zouden zijn dan van een gehuwde! Er zijn uitleggers die bij het woord 'onvruchtbare' denken aan het natuurlijke volk der Joden. Dit volk kan wel naar zijn

werken met een onvruchtbare vijgenboom vergeleken worden, maar niet in de zin dat het geen zaad zou voortgebracht hebben. De Christus is immers uit de Joden! Van Israël geldt: 'Voordat zij smarten kreeg, heeft zij gebaard; voordat de weeën haar overvielen, heeft zij een zoon ter wereld gebracht' (*Jesaja 66:7*). Jezus is immers geboren in Israël zonder dat dit volk er maar iets van bemerkte of erbij betrokken was. Wanneer men Israël als de onvruchtbare beschouwt, wie zou dan de gehuwde zijn?

Met de apostel Paulus brengen wij daarom onze tekst in verband met de gemeente van Jezus Christus. In *Galaten 4:21-31* verklaart de apostel aan deze christenen uit de heidenen dat zij evenals Izak kinderen van Sara zijn, dus kinderen der belofte. De inwoners van het aardse Jeruzalem zijn echter vanwege hun vasthouden aan een verouderde wetgeving, kinderen van Hagar, de slavin, geworden. De christenen uit de heidenen zijn de kinderen der eenzame of van de ongehuwde, want God had Zich niet met de volkerenwereld verbonden. De heidenen waren 'uitgesloten van het burgerrecht Israëls en vreemd aan de verbonden der belofte, zonder hoop en zonder God in de wereld'. Maar thans in Christus zijnde, waren zij die eertijds veraf waren, nabij gekomen door het verzoenend bloed van Jezus (*Efeziërs 2:12,13*). Daarom citeert Paulus in dit verband: 'Verheugt u, gij onvruchtbare, die niet baart'. De belofte is dus dat het aantal kinderen Gods uit de gemeenten der heidenen ver dat van het natuurlijke Israël te boven zou gaan. De conclusie is derhalve: deze tekst spreekt van de heerlijkheid van het nieuwe verbond of van de gemeente van Jezus Christus.

2,3. Maak de plaats voor uw tent wijd, en men spanne de kleden uwer woningen uit, wees er niet karig mee, maak uw touwen lang en sla uw pinnen vast. Want naar rechts en links zult gij u uitbreiden en uw nageslacht zal de volken in bezit nemen en de verwoeste steden bevolken.

Hier is sprake van een tent van enorme omvang, zodat men rekening moet houden met een grote ruimte.

In *Genesis 9:27* staat de belofte voor de heidenen: 'God breide Jafeth uit en hij wone in de tenten van Sem'. De vergrote tent, waarvan Jesaja hier spreekt, zal niet alleen bewoond worden door

het nakroost van Abraham, de verkorene uit het geslacht van Sem, maar ook door de volkerenwereld. Van deze aartsvader getuigde God immers zelf, dat Hij hem niet alleen gesteld had als vader van één natie, maar tot een vader van een menigte volken (*Genesis 17:4,5*), want met hem zullen alle volken der aarde gezegend worden (*Genesis 18:18*). Er wordt dus niet voor niets gezegd: 'Maak de plaats voor uw tent wijd, en men spanne de klederen uwer woningen uit, wees er niet karig mee'.

Op de vraag in *Psalms 24* wie de berg des Heren beklimmen mag en wie mag staan in de heilige stad, is het antwoord: 'Dat is het geslacht van wie naar Hem vragen; die uw aanschijn zoeken; dat is Jakob', dus het geestelijke Israël. Onze Heer sprak tot het ongehoorzame volk van Israël: 'Ik zeg u, dat het Koninkrijk Gods van u zal weggenomen worden en het zal gegeven worden aan een volk, dat de vruchten daarvan opbrengt' (*Mattheüs 23:43*).

Dit volk is zijn gemeente, het overblijfsel van Israël en de kinderen van de eenzame en onvruchtbare. Aan haar is de toekomst, want zij zal in menigte uitbreiden. Haar leden hebben tot taak 'de overoude puinhopen te herbouwen, het verwoeste uit vroeger tijd te doen herrijzen en de steden te vernieuwen, die in puin liggen, die verwoest hebben gelegen van geslacht tot geslacht' (*Jesaja 61:4*). Ook deze tekst moet men plaatsen in de realiteit van de geestelijke wereld en van het nieuwe verbond, want Jezus citeert uit dit Schriftgedeelte en past het op Zichzelf toe in verband met zijn geestelijke arbeid van redding en verlossing. Hij spreekt in *Lucas 4:19* over het vrijlaten van gevangenen als van vervulde beloften, terwijl Hijzelf toch nimmer de deur van een aardse kerker opende en geen boeien losmaakte.

De steden die verwoest liggen, zijn de menselijke puinhopen en wrakken, die nimmer hersteld konden worden, omdat er geen evangelie van verlossing en herstel gepredikt was. De gemeente begint nu met deze taak en zal haar voortzetten in het duizendjarige rijk en zelfs op een nieuwe aarde, waar onder de schaduw van haar bladeren genezing zal zijn voor de beschadigde volken die de godsstad binnengingen (*1 Corinthiërs 3:15* en *Openbaring 22:2*). Dit geestelijke Israël zal natiën in bezit nemen. Het zal dus evenals in Davids dagen, de omringende volken onderwerpen, een heerlijk beeld van het volk Gods dat de hen omringende vij-

andelijke machten der duisternis zal overwinnen. De mensenlevens, waarin de vijanden hebben huisgehouden, 'de verwoeste steden' zullen bevrijd en hersteld worden. Zij worden gemaakt tot tempelen van de levende God, waarin zijn Geest woont. Zo ontstaat het nieuwe Jeruzalem, de grote stad die 'dorpsgewijze bewoond' wordt (*Zacharia 2:4*, St. Vert.), de open plaats waar vrede en gerechtigheid heersen, en die samengevoegd is uit vele herstelde steden.

De zuchtende schepping ziet met reikhalzend verlangen uit naar de dag van de openbaring van de zonen Gods, naar de heerschappij van het geestelijke Israël.

De God der ganse aarde

4,5. *Vrees niet, want gij zult niet beschaamd staan; wordt niet schaamrood, want gij zult niet te schande worden; ja, gij zult de schande van uw jeugd vergeten en aan de smaad van uw weduwschap niet meer denken. Want uw man is uw Maker, Here der heerscharen is zijn naam; en uw lossen is de Heilige Israëls, God der ganse aarde zal Hij genoemd worden.*

Toen God zijn verbond met Abraham sloot, brak er een tijdperk aan waarin Hij Zich van de overige mensheid afwendde. Er was zoveel afgoderij en occultisme, zoveel gebrek aan geest en zo'n vleselijke gezindheid, dat de Here de volkerenwereld losliet en Zich Abraham uitkoos, van wie Hij sprak: 'Met hem zullen alle volken der aarde gezegend worden; want Ik heb hem gekend, opdat hij gebieden zou, dat zijn zonen en zijn huis na hem de weg des Heren zouden bewaren door gerechtigheid en recht te doen, opdat de Here aan Abraham vervulle wat Hij over hem gesproken heeft' (*Genesis 18:18,19*).

God bemoeide Zich niet langer met de volken, zoals Paulus tot de Lycaoniërs zei: 'Hij heeft ten tijde der geslachten, die achter ons liggen, alle volken op hun eigen wegen laten gaan' (*Handelingen 14:16*). Zij waren tot weduwe geworden en God had er geen gemeenschap meer mee. 'De tijden van onwetendheid' (*Handelingen 17:30*) en van verlatenheid waren voor hen gekomen. 'God gaf ze over aan een verwerpelijk denken' (*Romeinen 1:28*).

Israël evenwel werd de vrouw van God, en hoewel dit volk me-

nigmaal ‘afhoereerde’, dus de huwelijkstrouw schond, werd toch gezegd: ‘Want Israël en Juda zijn niet in weduwschap gelaten door hun God, door de Here der heerscharen, al was hun land vol van schuld tegenover de Heilige Israëls’ (*Jeremia 51:5*). De profeet spreekt hier over een tijd dat de schande van de jeugdperiode der volken vergeten zal worden. Deze vernedering kwam over hen, toen God in de hemel het contact met de natiën verbrak. Deze smaad wordt in het nieuwe verbond weggewist, want ‘ter plaatse (dus in de hemelse gewesten) waar tot hen gezegd was: gij zijt mijn volk niet, daar zullen zij genoemd worden: zonen van de levende God’ (*Romeinen 9:26*). Het bijwoord ‘daar’ wijst dus op het hemelse Jeruzalem, want de gemeente van het nieuwe verbond heeft in deze geestelijke stad een plaats gekregen, omdat zij het lichaam van Christus is (*Efeziërs 2:6*). God zou zelf de mensheid lossen of vrijkopen door zijn Zoon, want deze is een verzoening voor de zonden der gehele wereld (*1 Johannes 2:2*). Ook staat er: ‘Want alzo lief heeft God de wereld gehad’ (*Johannes 3:16*). Jezus heeft een claim op het ganse mensdom verworven en dus het recht ontvangen, uit alle natiën en talen zijn gemeente te winnen en te verzamelen.

Het volk Israël naar het vlees had slechts een voorbijgaande betekenis. Het was een schaduw van de werkelijkheid en het is geen volk van de toekomst. Hierover zegt Paulus: ‘Want niet hij is een Jood, die het uiterlijk is, en niet dát is besnijdenis, wat uiterlijk, aan het vlees, geschiedt, maar hij is een Jood, die het in het verborgen is, en de ware besnijdenis is die van het hart, naar de Geest, niet naar de letter’ (*Romeinen 2:28,29*). Daarom staat er ook in *Jesaja 49:6* aangaande de knecht des Heren, Jezus Christus: ‘Het is te gering, dat gij Mij tot een knecht zoudt zijn om de stammen van Jakob weder op te richten en de bewaarden van Israël (de rest die overgaat van het oude naar het nieuwe verbond) terug te brengen; Ik stel u tot een licht der volken, opdat mijn heil reike tot het einde der aarde’.

De begrenzing en de bekrompenheid van het natuurlijke volk heeft plaats moeten maken voor het geestelijke Israël. De belofte is: ‘Zie, Ik heb hem tot een getuige voor de natiën gesteld, tot een vorst en gebieder der natiën. Zie, een volk dat gij niet kent, zult gij roepen, en een volk dat u niet kende, zal tot u snellen ter

wille van de Here, uw God, en van de Heilige Israëls, omdat Hij u verheerlijkt heeft' (*Jesaja 55:4,5*).

Ieder mens, ongeacht uit welk volk en met welke taal, is uitverkoren, wanneer hij zich voegt bij de Uitverkorene, Jezus Christus. Dan wordt tot hem gezegd: 'Vrees niet.' Want Hij is gekomen om de duivel te onttronen en om allen te bevrijden, die gedurende hun ganse leven door angst voor de dood tot slavernij gedoemd waren (*Hebreeën 2:14,15*). Zij die geketend waren en 'in banden des doods' verkeerden, die veroordeeld waren om onder de heerschappij van de dood te leven, zouden nu zonder vreze, uit de hand der vijanden of uit de demonenwereld verlost, Hem dienen in heiligheid en gerechtigheid voor zijn aangezicht, al de dagen van hun leven (*Lucas 1:74*). Daarom klinkt de blijde oproep: 'Zingt, gij onvruchtbare en vrees niet'.

Zoals Abrams naam veranderd werd in Abraham, omdat God hem tot een vader van een menigte volken gesteld had, zo zou de Heilige Israëls voortaan genoemd worden: de God der ganse aarde. Hij zou het voorwerp van de hulde en van de aanbidding van alle geslachten zijn. Hij zou de God of inspirator zijn door de Heilige Geest voor alle vlees. Iedere afgod is gebonden aan een land en aan een volk, maar de God van het geestelijke Israël regeert wereldwijd en zijn volk wordt vergaderd uit alle landen der aarde.

De uitdrukking: 'Uw man is uw Maker' staat eigenlijk in het meervoud: 'Uw mannen zijn uw Makers', waarbij het woord 'Makers' als onderwerp gezien moet worden. God is immers de Schepper en Jezus Christus de Herschepper. Door de doop met de Heilige Geest verbinden zij Zich met de menselijke geest, zoals er staat: 'Wij zullen tot hem komen en bij hem wonen' (*Johannes 14:23*). Jezus Christus is de 'maker' van zijn gemeente. Hij is de verlosser door wie de gemeente uit de gevangenschap geleid wordt: uit de slavernij van de zonde, de ziekte en de gebondenheid. Hij heeft haar, de leden van dit lichaam, getrouwd, want 'die zich aan de Here hecht, is één geest met Hem' (*1 Corinthiërs 6:17*).

Jezus is ook de Here der heerscharen, die een onweerstaanbare macht bezit en een onbeperkte heerschappij uitoefent. Zijn legerscharen die in de hemel zijn, worden gevormd door een uit-

verkoren geslacht, een koninklijk priesterdom, een heilige natie. Deze beschrijving gold eenmaal voor het natuurlijke volk Israël, maar zij is nu het privilege van het geestelijke Israël (*Exodus 19:6* en *1 Petrus 2:9*). De hemelse armee volgt het Woord van God op witte paarden, beeld van de Heilige Geest, en is gehuld in wit en smetteloos fijn linnen (*Openbaring 19:14*) en wordt vergezeld en beschermd door dienende geesten, de heilige engelen. Daarom spreekt *Daniël 12:1* over Michaël, de grote vorst, die de zonen van het geestelijke Israël terzijde staat, want heilige engelen worden alleen uitgezonden ten behoeve van hen die het heil zullen beërven (*Hebreeën 1:14*).

De roeping van de volken

6-8. *Want als een verlaten en diep bedroefde vrouw heeft u de Here geroepen, als een vrouw uit de jeugdtijd, nadat zij versmaad werd - zegt uw God. Een kort ogenblik heb Ik u verlaten, maar met groot erbarmen zal Ik u tot Mij nemen; in een uitstorting van toorn heb Ik mijn aangezicht een ogenblik voor u verborgen, maar met eeuwige goedertierenheid ontferm Ik Mij over u, zegt uw Losser, de Here.*

Alleen van de heidenen kan gezegd worden, dat zij vergeleken kunnen worden met een vrouw die in haar jeugd reeds versmaad werd, met één om wie de man zich een tijd lang niet bekommerde en die hij links liet liggen. Maar zoals het met zulk een verlaten vrouw gebeuren kan, dat haar man weer aan haar denkt, en haar weer in zijn liefde wil doen delen, zo ontfermt de Here Zich over de volkenwereld. De apostel Petrus kon daarom schrijven: 'Die u uit de duisternis geroepen heeft tot zijn wonderbaar licht: u, eens niet zijn volk, nu echter Gods volk, eens zonder ontferming, nu in zijn ontferming aangenomen' (*1 Petrus 2:9,10*).

Op het apostelconvent te Jeruzalem was het dezelfde apostel, die aangaande dit aannemen van de heidenen als vrouw van God, getuigde: 'En God, die de harten kent, heeft getuigd door hun de Heilige Geest te geven evenals ook aan ons, zonder enig onderscheid te maken tussen ons en hen, door het geloof hun harten reinigende' (*Handelingen 15:8,9*). Jood en heiden zijn in het nieuwe verbond als één volk opgenomen: 'Want Hij is onze vrede, die de twee één heeft gemaakt en de tussenmuur, die scheiding maak-

te, de vijandschap, weggebroken heeft' (*Efeziërs 2:14*). 'Want er is geen onderscheid tussen Jood en Griek. Immers, één en dezelfde is Heer over allen, rijk voor allen, die Hem aanroepen; want: al wie de naam des Heren aanroept, zal behouden worden' (*Romeinen 10:12,13*). De tijd van het onderscheid tussen Joden en heidenen is voorbij. Joden, Arabieren, Amerikanen of Russen zijn bij God gelijk. Bij Hem is geen aanzien des persoons. Voor alle volken geldt dezelfde weg tot behoud. Zij die spreken over een aparte weg en over een toekomst voor het Joodse volk en over het herstel van het natuurlijke Israël, discrimineren vanuit het evangelie de Arabieren en de Egyptenaren. Zij die de leer van de uitverkiezing aanhangen, sluiten de van 'eewigheid verworpenen' uit. Maar allen mogen zich richten op dezelfde Heer Jezus, 'want de genade Gods is verschenen, heilbrengend voor alle mensen' (*Titus 2:11*).

Reeds Joël profeteerde: 'Ieder die de naam des Heren aanroept, zal behouden worden'. Zij roepen de naam van Jezus aan, wanneer zij zich bekeren en in zijn volbracht werk geloven. Zij roepen de naam des Heren aan, wanneer zij zich laten dopen, of wanneer zij boze geesten uitwerpen, op zieken de handen leggen, of dezen met olie zalven tot genezing, of wanneer zij kinderen zegenen, en heilbegerigen ondersteunen bij de doop in de Heilige Geest. Zij roepen zijn naam aan, wanneer zij samenkomen, al is het slechts met twee of drie. In de naam van Jezus liggen gezag en kracht tot redding, tot verlossing en genezing voor alle mensen, want Hem is gegeven alle macht in de hemel en op de ganse aarde. Tot in eewigheid zal deze naam op de voorhoofden zijn van hen die in zijn naam hebben overwonnen, als teken dat zij Hem toebehoren en dat hun gehele denken met het goddelijke plan is vervuld.

Wanneer Israël ondergaat vanwege de verwerping van Christus, wordt toch een rest van dit volk behouden, doordat duizenden Joden op hun eigen olijfboom geënt worden, te zamen met de wilde loten der heidenen (*Romeinen 11:17-24*). Jood en heiden vormen te zamen het geestelijke Israël, want zij zijn geplant op de geestelijke olijfboom. In dit verband merkt Paulus op: 'En aldus zal gans Israël behouden worden, gelijk geschreven staat: De Verlosser zal uit Sion komen, Hij zal de goddeloosheden van Jakob afwenden' (*Romeinen 11:26*). Er staat niet, zoals sommigen

lezen: 'Daarna' zal gans Israël behouden worden, maar 'aldus', dat is op deze wijze en langs deze weg. De Verlosser, Jezus Christus, is uit Sion gekomen en Hij is gestorven voor de zonde van de gehele wereld, ook voor de goddeloosheden van Jakob, zelfs voor de zonde van de verwerping. Er is geen nieuw Golgotha of een apart verbond nodig om Israël te behouden. Wanneer het Jezus aanneemt, krijgt dit volk met de heidenen deel aan het nieuwe verbond.

Jacobus sprak op het apostelconvent op welke wijze God de heidenwereld toe zou brengen: 'En hiermede stemmen overeen de woorden der profeten, gelijk geschreven staat: Daarna zal Ik wederkeren en de vervallen hut van David weder opbouwen, en wat daarvan ingestort is, zal Ik weder opbouwen, en Ik zal haar weder oprichten, opdat het overige deel der mensen de Here zoeken, en alle heidenen, over welke mijn naam is uitgeroepen, spreekt de Here, die deze dingen doet, welke van eeuwigheid bekend zijn' (*Handelingen 15:15-18*). God heeft de vervallen hut van David weder opgericht door Jezus Christus, 'gesproten uit het geslacht van David' (*Romeinen 1:3*). Door de prediking van de apostelen kwamen duizenden Joden tot bekering en ontstonden vele gemeenten. Van hieruit kwam de grote ommekeer voor de heidenen. Hun volheid des Geestes werd rijkdom voor de heidenen (*Romeinen 11:12*).

Wie de tekst die Jacobus aanhaalt uit *Amos 9:11,12* opzoekt, zal moeten opmerken, dat deze alleen begrepen wordt bij het licht van het Nieuwe Testament. In Amos staat immers: 'Ik zal haar herbouwen als in de dagen van ouds, opdat zij beërven de rest van Edom en van al de volken over wie mijn naam is uitgeroepen'. Israël neemt de heidenwereld in bezit, wanneer alle volken opgenomen worden in het grote, geestelijke Israël. Jafeth zal wonen in Sems tenten.

Een verbond met al wat leeft

9,10. *Dit is Mij als in de dagen van Noach: zoals Ik gezworen heb, dat de wateren van Noach niet meer over de aarde zouden komen, zo heb Ik gezworen, dat Ik niet meer toornig op u zal zijn noch u zal dreigen. Want bergen mogen wijken en heuvelen wankelen, maar*

mijn goedertierenheid zal van u niet wijken en mijn vredesverbond zal niet wankelen, zegt uw Ontfermer, de Here.

Opnieuw wijst de profeet op de bemoeienis van God met de gehele wereld. Hij vergelijkt de aanneming der volken met het verbond dat de Here met Noach, de vertegenwoordiger van de ganse mensheid, sloot. Het gaat hier dus niet over een hernieuwd verbond met het natuurlijke Israël, maar over een vernieuwing van het eeuwige verbond met de volken van de ganse aarde.

In *vers 8* was sprake van eeuwige goedertierenheid, waarmee God Zich zou ontfermen. Dit 'eeuwig' wordt nu nader uitgewerkt in een vergelijking, ontleend aan het begin van de geschiedenis na het beëindigen van de voortijd. Toen werd de belofte geschonken, dat nooit meer de levende schepping door de wateren van een zondvloed zou worden verdelgd en dat de aarde nooit meer door zo'n watervloed zou worden verwoest (*Genesis 9:11*).

Nu belooft God dat Hij de volkenwereld niet meer zal overlaten aan de machten der duisternis, dat wil zeggen dat Hij niet meer toornig op hen zal zijn. Er is nu sprake van eeuwige erbarming, want in de geestelijke wereld neemt Hij de ontferming aan Noach beloofd, weer op in Jezus Christus, opdat door 'de goedertierenheid en mensenliefde van onze Heiland en God' die verschijnen zou, wij 'gerechtvaardigd door zijn genade, erfgenamen zouden worden overeenkomstig de hope des eeuwigen levens' (*Titus 3:4-7*). Evenals in de dagen van Noach sluit God een verbond, maar nu met 'de onvruchtbare', met de weduwe uit de jeugdtijd. Zoals de Heer zijn verbond sloot met de ganse mensheid in Noach, zo doet Hij dit bij de herschepping in Christus. In Hem en in degenen die Hem toebehoren, zijn alle beloften van God ja en amen.

Het verbond met Noach dat op deze aarde functioneert en het teken van dit verbond, de zichtbare regenboog, worden gebruikt als beeld voor het eeuwige verbond dat in de hemelse gewesten van kracht is en voor de regenboog die zich om de troon van God bevindt. Johannes schreef: 'En een regenboog was rondom de troon, van aanzien de smaragd gelijk' (*Openbaring 4:3*). De eerste regenboog was beeld van Gods trouw aan het verbond dat Hij met al wat op de aarde leeft, heeft opgericht (*Genesis 9:9*). De twee-

de wijst op Gods trouw ten opzichte van allen die leven, dit wil zeggen met Hem verbonden zijn. De dominerende groene kleur van de smaragd is beeld van dit eeuwige leven, van de voortdurende genade van God en van zijn onafgebroken positieve instelling ten opzichte van de mens.

De inhoud van de eed luidt dan: 'Want bergen zullen wijken en heuvelen wankelen, maar mijn goedertierenheid zal van u niet wijken en het verbond mijns vredes zal niet wankelen.' In de dagen van de zondvloed werden de zichtbare bergen en heuvels met water overdekt en zij beefden, toen de kolken van de grote waterdiepten opengingen. In het nieuwe verbond zijn de bergen en heuvels beeld van de onzichtbare geestenwereld. Zij moeten wijken, wanneer de zonen Gods ze zullen opnemen en in de afgrond werpen. 'En alle eilanden (bergen in de zee) vluchtten weg en bergen werden niet meer gevonden' (*Openbaring 16:20*). Gods genade en ontferming zijn evenwel vast en zijn vredesverbond met de herschapen mens, dus degene die op zijn verbond is ingegaan, zal niet te gronde gaan en niet wankelen.

Het nieuwe Jeruzalem

11,12. *Gij, ellendige, door storm voortgedrevene, ongetrooste, zie, Ik leg uw stenen in blinkend erts, Ik grondvest u op lazuurstenen. Ik maak uw tinnen van robijnen, uw poorten van karbonkelstenen en uw gehele omwalling van edelsteen.*

Opnieuw denken wij aan de uitspraak van Petrus: 'Zij profeteerden over de genade, die voor u was bestemd'. Ook Jesaja heeft gezocht en gevorst en nagespeurd, op welke of hoedanige tijd de Geest van Christus in hem doelde. Het kostelijke heil en de grote heerlijkheid die voor de gemeente van het nieuwe verbond weggelegd waren, bleven voor hem een mysterie.

Hoewel de opmerking van Petrus zeer duidelijk is, zijn er zelfs nu, in het nieuwe verbond, uitleggers die boven deze perikoop zetten: zekerheid en zegen van een hersteld (natuurlijk) Israël. Men moet wel met de blindheid van de oudtestamentische schriftgeleerden geslagen zijn, wil men zo iets kunnen beweren. Uit de zinnebeeldige en dichterlijke voorstelling blijkt toch wel zonneklaar dat hier aan Jeruzalem een staat van luister en rijkdom

beloofd wordt, die alle aardse begrippen te boven gaat. Het is de apostel Johannes die bij zijn tekening van het hemelse Jeruzalem zich bij zijn schildering bedient van dezelfde kleuren. Het gaat hier immers over de eeuwige stad, waarvan de Korachieten juichten, dat zij door haar verhevenheid een vreugde voor de ganse aarde is (*Psalm 48:3*).

Het 'cement' dat voor de muren van de geestelijke stad gebruikt wordt, is van buitengewone schoonheid. Het is 'siersteen', welks donkere tint overeenkwam met het kleursel waarmee de oosterse vrouwen de randen der ogen beschilderden en waarin dus de edelstenen prachtig uitkwamen. De fundamenten zelf zijn met hemelsblauwe lazuursteen of saffieren afgezet. Ook daarom is een natuurlijke verklaring in strijd met de bedoeling der profetie, want de fundamenten van een stad zijn immers onzichtbaar. De tinnen zijn van rode robijn en de poorten rijk bezet met dieprode karbonkelstenen, terwijl de begrenzing van de stad, wellicht de ringmuur, bezaaid is met edelstenen. Al deze juwelen ontleen hun bekoorlijkheid aan de eigenschap dat zij het licht opvangen, het weerkaatsen en het nog schoner doen uitkomen. Zo wordt bewaarheid dat 'thans door middel van de gemeente aan de overheden en de machten in de hemelse gewesten de veelkleurige wijsheid van God bekend zou worden' (*Efeziërs 3:10*). Deze geestelijke stad ontleent haar glans aan de heerlijkheid van God en van haar zingen wij: 'Zijn grondslag, zijn onwrikbare vastigheden, heeft God gelegd op bergen, Hem gewijd. De Heer die Zich in Sions heil verblijdt, bemint het meer dan alle Jakobs steden' (*Psalm 87:1*).

De armen van geest, de gebonden en ongetrooste heidenvolken werden opgejaagd door de demonen, maar nu vinden zij hun schuilplaats in het geestelijke Jeruzalem.

Uit het Nieuwe Testament weten wij, dat bergen beeld zijn van geestelijke machten. In verband met het uitwerpen van een sterke, boze geest bij de maanzieke knaap, sprak Jezus over het verplaatsen van een berg (*Mattheüs 17:20*). Het is dan wel duidelijk dat de berg Sion beeld is van de Heilige Geest. Paulus schrijft hierover: 'Maar gij zijt genaderd tot de berg Sion, tot de stad van de levende God, het hemelse Jeruzalem' (*Hebreeën 12:22*). Wij zijn niet gekomen tot 'de tastelijke berg' (*Hebreeën 12:18*, St. Vert.) of

tot een zichtbare stad, maar tot een geestelijke berg en een onzichtbare stad. Dit is het Jeruzalem dat Abraham in hope voor ogen had en dat wij in geestelijke realiteit mogen bewonen. Abraham zocht geen aards Kanaän of een stenen stad, maar hij verlangde naar 'een beter, dat is een hemels, vaderland' en 'hij verwachtte de stad met fundamenten, waarvan God de ontwerper en bouwmeester is' (*Hebreeën 11:16,10*).

Van deze geestelijke berg schrijft Paulus: 'De Verlosser zal uit Sion komen' (*Romeinen 11:26*) en Johannes: 'En ik zag en zie, het Lam stond op de berg Sion en met Hem hondervierenveertigduizend, op wier voorhoofden zijn naam en de naam zijns Vaders geschreven stonden' (*Openbaring 14:1*). Ieder kan begrijpen dat deze berg met zo'n grote menigte niet geografisch gezien kan worden. Wij moeten hem in de geestelijke wereld situeren, zoals wij ook de woorden 'Lam', 'hondervierenveertigduizend' en 'de naam op de voorhoofden geschreven' niet natuurlijk opvatten, maar beschouwen als aanduidingen van geestelijke werkelijkheden. Wanneer de namen van de Vader en van de Zoon op de voorhoofden geschreven zijn, wil dit zeggen dat beiden woning in deze zonen Gods gemaakt hebben.

Het nieuwe Jeruzalem is de naam voor het verblijf van het geestelijke Israël in de onzienlijke wereld. Deze stad rust op de berg Sion, waarvan de profeet sprak: 'Dan zal de berg van het huis des Heren vast staan als de hoogste der bergen' (*Jesaja 2:2*). De engel voerde Johannes in geestverrukking 'op een grote en hoge berg en toonde hem de heilige stad Jeruzalem' (*Openbaring 21:10*). Er is immers in de ganse kosmos geen kracht die groter en sterker is dan de Heilige Geest en op Hem rust het volk van God. Het is onmogelijk om te zeggen dat deze berg letterlijk in de natuurlijke wereld ligt, want dan zou Jeruzalem op de hoogste berg van de aarde komen te liggen en dus in feite onbewoonbaar zijn.

Het spreekt vanzelf dat iedere bewoner van Jeruzalem een Israëliet genoemd wordt. Dit Israël Gods komt uit alle volken: En zij zullen komen van oost en west en van noord en zuid en zullen aanliggen in het Koninkrijk Gods' (*Lucas 13:29*). Wie in Amsterdam geboren en ingeschreven werd, is automatisch een Nederlander. Wie in de burgerlijke stand van het nieuwe Jeruzalem

werd ingeschreven, in het boek des levens, is vanzelfsprekend een geestelijke Israëliet. Er is een natuurlijk Israël en er is een geestelijk Israël. Het natuurlijke is eerst en dan komt het geestelijke. Het natuurlijke is zichtbaar en het geestelijke is onzichtbaar. Daarom is het natuurlijke Israël een schaduw en het geestelijke Israël de werkelijkheid, want 'het zichtbare is tijdelijk, maar het onzichtbare is eeuwig' (2 *Corinthiërs* 4:18). Het natuurlijke Israël heeft te maken met het oude verbond en het geestelijke Israël met het nieuwe. Hiervan zegt de Hebreeënschrijver: 'Als Hij spreekt van een nieuw verbond, heeft Hij daarmee het eerste voor verouderd verklaard. En wat verouderd en verjaart, is niet ver van verdwijning' (*Hebreeën* 8:13). Laten we daarom het oude niet blijven vasthouden!

Vele ongeestelijke christenen plegen in onze dagen afgoderij met het aardse, ongelovige volk der Joden. Vanwege het ongeloof van dit volk is het evenwel geestelijk dood, evenals alle andere mensen die Jezus Christus niet aangenomen hebben. Nochtans worden deze profetieën-mengers geobsedeerd door de natuurlijke ontwikkeling van dit volk en door de strijd om zijn bestaan. Hun Israël-complex wordt gevoed door de regelmatige berichtgevingen en artikelen, die in kranten en periodieken verschijnen over de strijd in het Midden-Oosten. Dit verschijnsel herinnert ons aan de geschiedenis van de koperen slang. In de tijd van Mozes werd zij door de Heer gebruikt om allen die door de vergiftige slangen gebeten waren, te genezen. Eeuwen later bedreef het volk Israël evenwel afgoderij met de koperen slang en werd zij tot een occult voorwerp. De vrome koning Hizkia verbrijzelde daarom deze fetisj en maakte daarmee een einde aan de bedevaartstochten naar dit voorwerp van verering. Zo is het een gruwel in de ogen des Heren, wanneer men in het nieuwe verbond een bijzondere waarde hecht aan ras, bloed en bodem, ook al betreffen zij het Joodse volk. De bedevaartstochten van de heilige-landlopers in onze eeuw zijn van hetzelfde niveau als die van de pelgrims ten tijde van Hizkia naar de koperen slang. Men mag sympathie hebben voor het dappere volk in het Midden-Oosten en verlangen hebben om kennis te maken met de landen van de bijbel, maar wie een religieuze waarde hecht aan een tocht naar Palestina en meent daar dichter bij de Heer te zijn, zondigt.

De bijbel is een geestelijk boek en richt zich tot allen die geestelijke mensen willen worden. Het nieuwe verbond heeft niet te maken met vlees en bloed, maar het spreekt van een geboorte uit God. Er is geen onderscheid tussen een Jood en een Griek. Wanneer zij geloven in de verzoening van hun zonden door het bloed van Jezus, worden zij beiden inwoner van het geestelijke Jeruzalem, want: 'De een zal zeggen: Ik ben des Heren, een ander zal zich noemen met de naam van Jakob, en een derde zal op zijn hand schrijven: van de Here, en de naam Israël aannemen' (*Jesaja 44:5*). Daarom zingen wij: 'De Filistijn, de Tyriër, de Moren, zijn binnen u, o Godsstad, voortgebracht. Van Sion zal het blijde nageslacht haast zeggen: deez' en die is daar geboren. God zal hen zelf bevestigen en schragen en op zijn rol, waar Hij de volken schrijft, hen tellen, als in Israël ingelijfd, en doen de naam van Sions kind'ren dragen' (*Psalms 87*, vers 3 en 4).

In *Openbaring 21:12* lezen wij van het nieuwe Jeruzalem, dat het een grote en hoge muur heeft met twaalf poorten. Op deze poorten zijn twaalf engelen en namen geschreven van de twaalf stammen. Op de fundamenten staan dan nog de namen van de twaalf apostelen. De poorten zijn de toegangen waardoor het geestelijke Israël de stad binnengaat. Wanneer op een deur een naam staat, betekent dit, dat ze toegang geeft tot het huis van de bewoner die deze naam draagt. Wanneer de namen van de twaalf stammen op de poorten staan van de heilige stad, wil dit zeggen dat het ganse geestelijke Israël daar woont. Binnen de muren van het aardse Jeruzalem heeft nooit het gehele volk Israël gewoond, maar slechts een fractie van enkele stammen. Ook wonen binnen het hemelse Jeruzalem de heilige engelen, want wij moeten hen altijd zoeken in de nabijheid van het volk Gods. Zij zijn immers 'allen dienende geesten, die uitgezonden worden ten dienste van hen, die het heil zullen beëreven' (*Hebreeën 1-14*).

De twaalf lagen waaruit het fundament van de hemelstad bestaat, dragen als waarmerk de namen van de twaalf apostelen, omdat op hun leer het geestelijke Jeruzalem gebouwd is. Ook hier springt de symboliek in het oog, want niet alleen zijn lengte en zijn breedte waren gelijk, maar ook zijn hoogte heeft dezelfde afmeting. Deze geestelijke stad reikt met haar 'top tot de hemel', maar geheel anders dan de toren te Babel (*Genesis 11:4*). Daar

zocht men contact met de onzichtbare wereld der demonen, maar het nieuwe Jeruzalem is verbonden met de levende God. Ook bij de verdere beschrijving valt de beeldspraak op. Het gaat er niet om of er misschien wel dertien stammen geweest zijn, ook niet of er meer of minder dan twaalf apostelen waren, want dat is niet van enig belang. Onder de apostelen waren immers namen van mannen die verder volkomen onbekend gebleven zijn en die geen geschriften hebben nagelaten op grond waarvan de ware kerk gebouwd werd. De Heer beschouwde hen evenwel als een eenheid in de onzienlijke wereld.

Het is daarom onbelangrijk of de naam van Paulus of die van Matthias vermeld wordt, ook niet dat de namen van Stefanus of Jacobus, de broeder des Heren, in de eerste gemeente meer naar voren sprongen dan bijvoorbeeld die van Simon de Zeloot of Thaddeüs. Het is evenmin relevant of de naam van de stam Dan op een poort voorkomt, of dat hij weggelaten is, evenals in de opsomming van de twaalf stammen van het geestelijke Israëel in *Openbaring 7:4-8*.

Het gaat erom dat het twaalfdelige fundament overeenkomt met de leer die Jezus allereerst aan de twaalf apostelen toevertrouwde en in wie de gedachten Gods realiteit werden. Ook gaat het om het ganse Israëel, dat schaduw was van het gehele geestelijke Israëel dat zijn plaats heeft in de Godsstad.

Door God geleerd

13. Al uw zonen zullen leerlingen des Heren zijn, en het heil uwer zonen zal groot zijn; ...

Wie bovenstaande tekst wil begrijpen, zal opnieuw als een axioma moeten aanvaarden, dat de profeet hier spreekt over Christus en zijn gemeente. Jezus zelf citeert immers deze uitspraak wanneer Hij in *Johannes 6:44,45* zegt: ‘Niemand kan tot Mij komen, tenzij de Vader, die Mij gezonden heeft, hem trekke, en ik zal hem opwekken ten jongsten dage. Er is geschreven in de profeten: En zij zullen allen door God geleerd zijn.’

Het is van groot belang om te letten op de omstandigheden en op de discussie waarin Jezus deze woorden bezigde. De geestelijk blinde leidlieden hadden de Heer juist om een teken uit de hemel

verzocht. Zij beriepen zich op het feit dat Mozes veertig jaar lang het volk spijze uit de hemel had gegeven. Jezus vergeestelijkt nu ogenblikkelijk dit gebeuren in de natuurlijke wereld en brengt het op een hoger niveau. Hij zegt: 'Ik ben het levende brood, dat uit de hemel nedergedaald is' en vervolgt dan: 'Indien iemand van dit brood eet, hij zal in eeuwigheid leven; en het brood, dat Ik geven zal, is mijn vlees, voor het leven der wereld'. Zoals in de woestijn het manna uit de zichtbare hemel nederdaalde en door het volk werd verzameld en genuttigd tot onderhoud van het natuurlijke leven, zo komen uit de onzienlijke wereld het woord en de belofte Gods. Voor de mens die deze geestelijke spijze in het geloof verzamelt en aanvaardt, is dit levend brood waardoor zijn innerlijke mens verzadigd en gebouwd wordt. Zoals de natuurlijke mens leeft van brood, zo leeft de geestelijke mens van alle woord, dat uit de mond Gods uitgaat (*Mattheüs 4:4*).

Reeds vanaf de schepping schonk God aan de mens beloften en toezeggingen. Deze moest hiermee handelen in de geestelijke wereld als met het manna in de woestijn in de natuurlijke wereld: het bijeenvergaderen en zich toe-eigenen, maar nu door de hand des geloofs. Op deze wijze trok God eenmaal tot Zich, want Hij sprak telkens: 'Indien gij naar mijn woorden hoort, dan...' Wanneer Israël zou gehoorzamen, dat is horen en doen, werd het gezegd in de natuurlijke wereld: in de stad en op het veld, in de vrucht van de schoot, in die van de bodem en in die van het vee. Het volk zou gezegend zijn in de mand en in de baktrog, in de schuren en in alles wat het zou ondernemen (*Deuteronomium 28*).

Bij de ingang van de nieuwe bedéling werd het Woord van God vlees; daarom noemde de Heer Zichzelf het brood des levens. Dit voedsel zou de mensheid redding, herstel en eeuwig leven brengen. In Jezus Christus zijn al Gods beloften ja en amen. Hij was immers de Beloofde. Het laatste woord dat God sprak, was: 'Deze is mijn Zoon, de geliefde, in wie Ik mijn welbehagen heb; hoort naar Hem' (*Mattheüs 17:5*). Tot de Hebreëen wordt gezegd: 'Hij heeft nu in het laatst der dagen tot ons gesproken in de Zoon' (*Hebreëen 1:1*). Daarom wordt het trekken van de Vader vervangen door dat van de Zoon, want Hij sprak: 'Als Ik van de aarde verhoogd ben, zal Ik allen tot Mij trekken' (*Johannes 12:32*).

Wanneer wij de woorden van Jezus geestelijk verstaan, worden wij tot Hem getrokken naar waar Hij is, dat is naar de hemelse gewesten. Reeds hier op aarde sprak Hij alleen de woorden Gods en na zijn vlees gegeven te hebben voor het leven der wereld, gaf de Vader Hem alle macht in hemel en op aarde. Hij kon nu vele zonen tot Zich trekken en tot heerlijkheid brengen. Hij is gestorven 'om ons te trekken uit de tegenwoordige boze wereld' (*Galaten 1:4*) en in de oude vertaling staat: 'Die ons getrokken heeft uit de macht der duisternis, en overgezet heeft in het Koninkrijk van de Zoon zijner liefde' (*Colossen 1:13*).

De Heer beloofde dat allen die op zijn woorden ingaan, opgewekt worden ten jongsten dage of ten laatsten dage. Deze laatste dag is een tijdperk dat begint met de uitstorting van de Heilige Geest. Dan wordt de menselijke geest levend gemaakt of opgewekt om te kunnen functioneren in de hemelse gewesten. Daarom is er sprake van dromen dromen, profeteren en gezichten zien. In het laatste der dagen ontstaan er geestelijke mensen en dit vernieuwingsproces duurt voort tot de jongste dag, wanneer de geestelijke mens een nieuwe taak krijgt, zowel in de hemel als op aarde, dus in de onzichtbare en zichtbare wereld.

Wanneer de profeet Jesaja spreekt over 'uw zonen', bedoelt hij de zonen Gods voortgekomen uit de onvruchtbare, die leerlingen zullen zijn van God zelf. Dit wordt realiteit wanneer de Heilige Geest, de Leraar der gerechtigheid, in hen woont. Door de doop in de Heilige Geest komen immers de Vader en de Zoon woning in de mens maken. Deze Geest wijst de weg 'tot de volle waarheid' en van Hem zegt de Heer: 'Hij zal het uit het mijne nemen', dus uit mijn woorden (*Johannes 16:13,14*). De Heilige Geest zal bij deze leerlingen Gods wetten in hun verstand leggen en die in hun harten schrijven (*Hebreeën 8:10*). Ook deze laatste belofte is een toezegging uit het oude verbond en wel uit *Jeremia 31:31-34*, die gerealiseerd wordt in het geestelijke Israël.

Door de Heilige Geest, de Leraar der gerechtigheid, beginnen ook de geestelijke begaafdheden zich te ontplooiën, en zo wordt het heil, de heling of het herstel, van de nieuwe schepping groot of voltooid. Want dit heil betekent dat de zonen Gods gescheiden zullen worden van alle beïnvloeding van het rijk der duisternis, van alle machten van zonde, ziekte en van de dood, want de Heer

sprak: 'Wie in Mij gelooft, zal de dood niet zien noch smaken' (*Johannes 8:51,52*). Door de regenererende kracht van de Heilige Geest zullen zij ook genezen van hun beschadigingen en door zijn begaafdheden toegerust worden tot alle goed werk. Zij zijn ingevoegd in het levende lichaam van Christus en daarom gaan zij niet naar het dodenrijk, maar blijven in Christus, ook na hun sterven.

Uit het bovenstaande blijkt duidelijk dat de zegeningen waarover in het oude verbond gesproken wordt, ten deel vallen aan het geestelijke Israël, waarin al Gods gdachten werkelijkheid worden.

Een stad der gerechtigheid

14. ... door gerechtigheid zult gij bevestigd worden. Weet u verre van onderdrukking, want gij hebt niet te vrezen, en van verschrikking, want zij zal tot u niet naderen.

Zoals de fundamenten en de muren van het nieuwe Jeruzalem met tal van edelstenen versierd zijn, zo zijn haar straten van zuiver goud. Dit kostbare metaal is beeld van het geloof. Het geestelijke Israël dat binnen zijn poorten woont, heeft de oproep ter harte genomen: 'Ik raad u aan van Mij te kopen goud, dat in het vuur gelouterd is, opdat gij rijk moogt worden' (*Openbaring 3:18*). Dit geloof is namelijk niet gericht op de gerechtigheid van het oude verbond die naar de wet is, maar er is sprake van 'zuiver' goud, van een geloof dat gebaseerd is op het bloed van het Lam dat volmaakte gerechtigheid voortbrengt. 'Uw funderingen zullen in gerechtigheid verzinken', luidt een Engelse vertaling.

In het begin van zijn boek noemt Jesaja de inwoners van het aardse Jeruzalem 'een zondig volk, de natie, beladen met ongerechtigheid, het gebroed van boosdoeners, de verdorven kinderen'. Zijn vooraanstaanden heten 'bestuurders van Sodom' (*Jesaja 1:4,10*). Eeuwen later getuigde onze Heer dat de wetteloosheid van het natuurlijke volk der Joden, inzonderheid die van de religieuze leiders, de maat der vaderen volmaakte (*Mattheüs 23:32*). Slechts het Jeruzalem dat boven is, wordt de stad der gerechtigheid' genoemd, 'want Hij heeft Sion met recht en gerechtigheid vervuld' (*Jesaja 1:26 en 33:5*).

Het aardse Jeruzalem werd menigmaal belegerd en ingenomen en zelfs enkele malen verwoest, maar de stad Gods is ver van benauwdheid en heeft niets te duchten. Dikwijls sprak de Heer tot zijn volgelingen: 'Vreest niet'. Deze vermaning vindt haar grond in de zekerheid dat Hij met ons is en alle macht heeft in hemel en op aarde. Paulus schreef: 'Als God vóór ons is, wie zal tegen ons zijn?' (*Romeinen 8:31*). In de geestelijke strijd bezit het Israël Gods een voortreffelijke wapenrusting en de overwinning is zeker. Er staat immers: 'Hij kon geen standhouden' en 'zij hebben hem overwonnen door het bloed van het Lam en door het woord van hun getuigenis' (*Openbaring 12:8,11*). Het bloed van het Lam spreekt van een volmaakte gerechtigheid en door hun woorden getuigen de overwinnaars, dat zij de beloften Gods te allen tijde vasthouden.

Let erop dat de profeet spreekt over een tijd, waarin er nog wel reden tot vrees kan zijn, maar het volk Gods wandelt dan op de hoge weg. Hiervan schreef Jesaja: 'Daar zal geen leeuw zijn en geen verscheurend dier zal daarop komen; zij worden daar niet gevonden. Maar de verlost wandelen daarop; de vrijgekochten des Heren zullen wederkeren en met gejubel in Sion komen; eeuwige vreugde zal op hun hoofd zijn, blijdschap en vreugde zullen zij verkrijgen, maar kommer en zuchten zullen wegvlieden' (*Jesaja 35:9,10*). Deze belofte wordt alleen gerealiseerd door de kracht van de Heilige Geest in het Israël Gods.

Zacharias profeteerde hierover: 'Dat Hij ons zou geven, zonder vreze, uit de hand der vijanden verlost, Hem te dienen in heiligheid en gerechtigheid voor zijn aangezicht, al onze dagen' (*Lucas 1:74,75*). Wanneer wij als leden van het lichaam des Heren de voetsporen van de Meester drukken, zullen wij op aarde ook onbezorgd kunnen leven. Hoewel de Heer steeds door vijandige machten omringd was, die Hem direct of indirect door mensen heen, vele malen aanvielen, kon Hij toch in alle rust zeggen: 'De overste der wereld komt en heeft aan Mij niets' (*Johannes 14:30*). Wie waarlijk leeft, wandelt en strijdt in de hemelse gewesten, zal bemerken dat er geen enkele reden is om iets te duchten.

In de laatste dagen zal het mysterie van het Koninkrijk Gods volledig ontsluit worden. Er zal een gemeente komen: 'stralend (van leven en licht), zonder vlek of rimpel of iets dergelijks, zodat

zij heilig is en onbesmet' (*Efeziërs 5:27*). Johannes schreef hierover dat dan 'ook voleindigd is het geheimenis van God, gelijk Hij zijn knechten, de profeten, heeft verkondigd' (*Openbaring 10:7*). Ook Jesaja profeteerde in onze tekst van deze toekomstige heerlijkheid van de gemeente van Jezus Christus.

Evenals Mozes de kinderen Israëls tot overwinning op de farao leidde, toen hij ze veilig voort deed gaan langs een weg die nooit tevoren betreden was, zo zal het geestelijk Israël in de eindtijd, vreesloos trekken door 'een zee van glas met vuur vermengd' (*Openbaring 15:2*). Dit glas en dit vuur wijzen op het geweld en op de hardheid van de losgelaten demonen, maar dezen kunnen met hun verschrikkingen de zonen Gods niet naderen. Het laatste traject van de hoge weg en de laatste fase van de strijd in de hemelse gewesten brengen een totale overwinning voor hen die tot het einde toe volhard hebben en een algehele nederlaag voor de vijand in het hemelse Harmagedon.

Het kwade komt niet van God

15. Valt men heftig aan, dan gaat dat van Mij niet uit; wie u aanvalt, zal over u vallen.

Wanneer wij ons aan deze versie van de Nieuwe Vertaling houden, wordt onverwacht een waarheid geopenbaard, die in het Oude Testament vrijwel onbekend was. Er staat dat de vijandige aanvallen op de mens, dus het kwade, niet van God uitgaat. De 'Korte Verklaring' interpreteert dit vers met de woorden: 'Ook wanneer Sion nog door vijanden wordt aangevallen, dan mag ze verzekerd zijn, dat dit niet van de Here uitgaat'. Uit God is nooit een enkele vorm van wetteloosheid. Uit Hem komt nooit iets dat verkeerd is. Op dit axioma heeft Jezus zijn leer gebouwd. De apostel schreef daarom: 'En dit is de verkondiging, die wij van Hem gehoord hebben en u verkondigen: God is licht en in Hem is in het geheel geen duisternis' (*1 Johannes 1:5*). Deze gedachte had een diepe indruk op de apostel Johannes gemaakt, want zij week af van de oudtestamentische visie.

Het wezen van God is leven en het leven is het licht der mensen. Dit eeuwige en onvergankelijke leven dat bij God was, is geopenbaard, en daarin is geen enkele destructie, vernietiging, wet-

teloosheid of vrees voor de dood. Wanneer God spreekt, zijn zijn woorden ‘geest en leven’. Jezus sprak: ‘De Vader heeft Mij een gebod gegeven, wat Ik zeggen en spreken moet. En Ik weet, dat zijn gebod eeuwig leven is’ (*Johannes 12:49,50*).

Het vleesgeworden Woord van God, Jezus Christus, is ook niet gekomen om te verderven, maar alleen om te behouden, dat is om te herstellen. Zijn werken brachten enkel heerlijkheid voort. Door zijn woorden, die de dragers waren van de gedachten Gods, hoorden de doven, zagen de blinden, werden de meelaatsen gereinigd en de bezetenen bevrijd. God heeft niets van doen met ongerechtigheid, wetteloosheid, leugen, ziekte, rampen of gewelddadigheden die het leven aantasten. Wanneer wij in het geloof zijn woorden vasthouden en realiseren, zijn wij met Hem verbonden en hebben leven en vrede.

In onze tekst heiligt de profeet de naam van God. Dit betekent dat hij Hem in zijn denken afzondert van het kwaad, van de duisternis en van het verderf. Jacobus schreef dat God één is, dus onverdeeld (*Jacobus 2:19*). God is alleen rechtvaardig, alleen wijs, alleen rein, alleen heilig, enkel barmhartigheid en lankmoedigheid, enkel leven en licht. In Hem zijn geen tegenstrijdige eigenschappen. Hij valt nooit op de mens aan om deze te vernederen of te beschadigen en uit Hem komen geen dodelijke plagen. De aanvallen gaan nooit van Hem uit, maar van de boze. De rechtvaardigen van het oude verbond kenden deze eenheid niet. Job sprak: ‘Zouden wij het goede van God aannemen en het kwade niet?’ (*Job 2:10*). In zijn Godsbegrip werd de naam van God dus niet afgezonderd van het kwade, dus geheiligd. Dit hing samen met de gebrekkige kennis van de onzienlijke wereld. Voor de oudtestamentische gelovigen gold in bijzondere mate hetgeen Paulus schreef: ‘Want onvolkomen is ons kennen en onvolkomen ons profeteren’ (*1 Corinthiërs 13:9*).

Wanneer een vader een topfunctie heeft in een laboratorium, zal hij gemakkelijker zijn zoon die scheikunde studeert op een hogeschool, kunnen vertellen wat zijn bezigheden zijn, dan zijn kind in de eerste klas van de lagere school. Met het toenemen van onze kennis aangaande de onzienlijke wereld, zal ons profeteren ook toenemen: de profetie groeit met de kennis. Dit verschijnsel kan men ook waarnemen in de volle-evangeliegemeenten. De

godsspraken die eerst op evangelisatieniveau lagen, gaan zich steeds meer ontwikkelen en zij zullen uiteindelijk de diepste gedachten van God openbaren.

Zo wisten bijvoorbeeld de rechtvaardigen van het oude verbond niet, dat zij slechts één vrouw mochten hebben, hoewel ze met God wandelden. Indien wij zo leefden, zouden wij het Koninkrijk Gods niet binnengaan.

Jacobus schreef: 'Iedere gave, die goed, en elk geschenk, dat volmaakt is, daalt van boven neder, van de Vader der lichten, bij wie geen verandering is of zweem van ommekeer' (*Jacobus 1:17*). God verandert nooit van gezindheid. Hij is niet lankmoedig én tegelijkertijd wraakgierig, zijn geduld loopt nimmer ten einde. Er is slechts één eeuwig evangelie, één blijde boodschap die van God komt. Wie Gods liefde evenwel versmaadt, dit wil zeggen: zijn belofte van herstel van de mens naar Geest ziel en lichaam niet serieus neemt - dus in feite afwijst - komt terecht in het rijk der duisternis, omdat hij zich van dit heilzame licht heeft afgewend.

Wat moeten wij nu verder aan met teksten als *Exodus 4:11* waar staat: 'Wie maakt stom of doof, ziende of blind; ben Ik het niet, de Here?' Zo lezen wij ook dat de Heer David aanporde om het volk te tellen, maar in het parallelverhaal is satan de verleider (*2 Samuël 24:1* en *1 Kronieken 21:1*). Het antwoord is: Jezus was de eerste die door zijn prediking over het Koninkrijk der hemelen, dus over de geestelijke en onzienlijke wereld, dingen verkondigde, die sinds de grondlegging der wereld verborgen waren gebleven (*Mattheüs 13:35*).

Wanneer God spreekt: 'Ik maak stom of doof, ziende of blind', blijkt daaruit alleen dat de oorzaak van de ziekte gezocht moet worden in de onzienlijke wereld. God die geest is, converseerde met de geest van Mozes, zoals een man met zijn vriend, rekening houdende met de kennis die deze oudtestamentische gelovige bezat.

Wanneer Simei David vervloekt, ziet de koning deze Benjaminit als een geïnspireerde vanuit de onzienlijke wereld; voor David betekende dit dat God Simei deed vloeken; maar de koning hield er toch rekening mee dat de Heer hem ook het goede zou willen schenken in plaats van deze vloek (*2 Samuël 16:11,12*).

Jezus bracht geen voortzetting van het oude verbond, maar openbaarde nieuwe dingen. Hij ontsluitte door zijn prediking een voor de luisteraars volkomen nieuwe wereld. Hij verklaarde de mysteries waarvan de oudtestamentische rechtvaardigen nog geen notie hadden: alles wat uit de geestelijke wereld tot hen kwam, schreven dezen immers aan God toe. Zij wisten wel vaag van een bestaan van satan en van boze geesten, maar de felle tegenstellingen tussen 'licht en duisternis' en hun absolute scheiding ontging hun. Zij zagen nog 'door een spiegel, in raadselen'. God woonde voor hen in het ontoegankelijk licht en zij konden dus het hemelse heiligdom niet binnentreden 'met een waarachtig hart, in volle verzekerdheid des geloofs, met een hart, dat door besprenging gezuiverd is van besef van kwaad' (*Hebreeënen 10:22*). Zij spraken: 'De hemel is de hemel van de Here, maar de aarde heeft Hij de mensenkinderen gegeven' (*Psalm 115:16*).

Vanuit deze zelfde onwetendheid schreef de Prediker: 'Maar de doden weten niets; zij hebben geen loon meer te wachten' (*Prediker 9:5*). De oudtestamentische rechtvaardigen konden dus niet wandelen, leven, strijden en overwinnen in de hemelse gewesten. Het volk van God, het natuurlijke Israël, leefde op de aarde. Het had geen kennis van het geestelijke Israël, dat het hemelse Jeruzalem bewoont. Daarom kon de apostel, die zo menigmaal de uiteenzettingen van Jezus gehoord had, schrijven: 'Niemand heeft God gezien; de eniggeboren Zoon, die aan de boezem des Vaders is, die heeft Hem doen kennen' (*Johannes 1:18*). Mozes zag God alleen van achteren, maar diens aangezicht bleef voor hem verborgen (*Exodus 33:23*). Niemand van de profeten heeft ooit God kunnen aanschouwen, maar tot Filippus sprak de Heer: 'Wie Mij gezien heeft, heeft de Vader gezien' (*Johannes 14:9*). Jezus zelf was de uitdrukking van het goddelijke wezen. Hij openbaarde wie de Vader is. Hij deed dit door zijn prediking en door zijn leven. Zoals Hij Zich openbaarde, zo is God.

Jezus kende geen wraakgevoelens, maar Hij vergaf zijn vijanden. Hij maakte geen mensen ziek, maar genas hen. De apostel Petrus merkte op dat Christus ons een voorbeeld nagelaten heeft, opdat wij in zijn voetsporen zouden wandelen (*1 Petrus 2:21*). Daarom zullen wij zegenen die ons vervloeken en onze vijanden liefhebben en goeddoen. Dan zijn wij 'kinderen van de Aller-

hoogste, want Hij is goed jegens de ondankbaren en bozen' (*Lucas 6:35*).

God is goed, want Hij was in Christus de wereld met Zichzelf verzoenende, door hun hun overtredingen niet toe te rekenen' (*2 Corinthiërs 5:19*). Ook Jezus rekende zijn vijanden niets toe, maar bad: 'Vader, vergeef het hun'. Stéfanus drukte de voetsporen van zijn Meester, toen hij luidkeels uitriep: 'Here, reken hun deze zonde niet toe' (*Handelingen 7:60*).

Wanneer wij de goddelijke natuur bezitten, zal het onvergankelijke leven in ons geopenbaard worden en dan is er geen plaats voor wraak. De Heer sprak zelfs: 'Wie gij hun zonden kwijtscheldt, die zijn ze kwijtgescholden' (*Johannes 20:23*). Dan kan ook geen macht in de hemelse gewesten ze gebruiken om iemand in staat van beschuldiging te stellen. Door onze liefde, dat is onze positieve gezindheid ten opzichte van onze naaste, zal ook op deze wijze de weg tot behoud open blijven voor de zondaar, omdat dan 'tal van zonden bedekt zijn'.

God is onveranderlijk en altijd dezelfde. Hij is morgen zoals Hij vandaag is. Maar is er dan geen oordeelsdag, geen dag der wrake? Staat er dan niet: 'Mij komt de wrake toe, Ik zal het vergelden?' (*Romeinen 12:19*). Ja, maar God wreekt Zich niet op de mens, maar op de bewerkers van alle onheil, namelijk op de boze geesten, zijn vijanden. Het eeuwige vuur is bereid voor de duivel en zijn engelen, maar niet voor de mens (*Mattheüs 25:41*).

Alleen wanneer iemand zich solidair verklaart met de boze, wanneer hij de duisternis liever heeft dan het licht, valt hij onder het oordeel en eindigt zijn weg in de poel des vuurs. 'Dit is het oordeel, dat het licht in de wereld gekomen is en de mensen de duisternis liever gehad hebben dan het licht, want hun werken waren boos. Want een ieder die kwaad bedrijft, haat het licht, en gaat niet tot het licht, opdat zijn werken niet aan de dag komen' (*Johannes 3:19,20*).

Veronderstel dat in een donker vertrek veel ratten zijn. Plotseeling laat men dan een fel licht schijnen. Het gevolg is dat het ongedierte naar alle donkere gaten en hoeken vlucht. Zo staat er, dat wanneer op de oordeelsdag de heerlijkheid van de grote witte troon geopenbaard wordt, 'de aarde en de hemel vluchtten' (*Openbaring 20:11*). De boze geesten, de hemel of onzienlijke we-

reld, wijken in grote angst voor de openbaring van Gods heiligheid en zuiverheid. De mens van de aarde, die met hen verbonden is, zal dan met hen weglyeden van de grote witte troon.

Voor Gods volk is de dag der wrake altijd een feestdag, want dan worden alle treurende vertroost. Zij ontvangen hoofdsieraad in plaats van as, vreugdeolie in plaats van rouw, een lofgevaad in plaats van een kwijnende geest (*Jesaja 61:2,3*).

Niet de gelovigen, maar de machten die hen aanvallen en de mensen die dit doen door boze geesten gedreven, zullen ten val komen. Het zal nu wel duidelijk zijn dat de profeet des Heren hier geen bedreigingen uit tegen de aanvallers van het natuurlijke volk Israël, want dit ongelovige geslacht is niet 'in gerechtigheid bevestigd'. De lastige steen der volken, waarmee alle volken in aanraking zullen komen, is het Israël Gods, het hemelse Jeruzalem, dat verzameld wordt uit alle volken, talen en natiën (*Zacharia 12:2,3*).

De vijand overwonnen

16. *Zie, Ik ben het, die de smid geschapen heb, welke het kolenvuur aanblaast en naar zijn kunst het wapen vervaardigt, maar Ik ben het ook, die de verderver geschapen heb om te vernielen.*

In het vorige vers zagen wij dat het kwade niet van God uitgaat, maar dat de boze met felle wapens op het geestelijke Israël aanvalt. De duivel heeft een 'instrument' (St. Vert.) ontwikkeld, waarmee hij 'de knechten des Heren' (*vers 17*) belaagt en dat wij 'het zwaard van de vijand' zouden kunnen noemen. Zoals 'het zwaard des Geestes' Gods woord of het woord der waarheid is, zo is het zwaard van de vijand, de leugen. Met dit geestelijke wapen wil hij de kinderen Gods misleiden, bedreigen, beangstigen en ten val brengen, maar de Heer zegt: de voortbrenger van dit zwaard, 'de vader der leugen' (*Johannes 8:44*) heb ik geschapen, en ook in zijn verdorven toestand ben ik zijn meerdere, zoals de maker meerder is dan het maaksel. God kent de wijze van doen van zijn tegenstander, zijn kracht en zijn mogelijkheden, maar de wijsheid en de macht des Heren zijn oneindig groter.

Om aan te tonen dat Hij de manier van werken van de boze kent, vergelijkt de Here hem bij een smid die een kolenvuur opjaagt, dan het ijzer erin brengt en op deze wijze een wapen, een

zwaard, vormt, dat moet dienen om te doden. Zo jaagt de duivel zijn dienaren, de machten der duisternis op, en inspireert de mensen die zich aan hem onderwerpen, om de leugen en de verleiding tot aanzijn te brengen. Dit is zijn kunst en daarin is hij een vakman.

De Heer zegt dan: Ik ben het ook die de verderver geschapen heb, 'Apóllyon', zoals de septuagint zegt, 'de koning van het dodenrijk' (*Openbaring 9:11*), 'de laatste vijand' (*1 Corinthiërs 15:26*) of vernielers, die de buit van de duivel binnenhaalt. Maar indien God, de schepper van het leven, de maker van deze mensvijandige geest was, is Hij ontegenzeggelijk eindeloos groter dan deze doodsengel. De macht en de wijsheid van Jahweh hebben geen beperking en daarom mag het Israël Gods zeggen: 'Als God vóór ons is, wie zal tegen ons zijn?' (*Romeinen 8:31*).

Wanneer er staat dat God de verderver geschapen heeft om te vernielen, wordt door velen geconcludeerd dat het kwade ook Gods bedoeling geweest zou zijn, te meer daar er staat, dat het Lam geslacht is, sedert de grondlegging der wereld (*Openbaring 13:8*). Wij weten evenwel dat al wat God geschapen had, 'zeer goed was'. Er was niets bij dat het leven en de vrede verstoort. Ook de satan was een volmaakte troonengel, zoals er staat: 'Onberispelijk waart gij in uw wandel, vanaf de dag dat gij geschapen werdt, totdat er onrecht in u werd gevonden' (*Ezechiël 28:15*).

Toen werd hij van een 'beschuttende cherub', de aanvoerder van een Gode vijandig leger van engelen die zijn zijde kozen. Een grootvorst onder hen stelde hij aan als wachter en heerser over het dodenrijk, die alle mensen moest bewaren die ten gevolge van hun zonde, de dood zouden sterven.

Dat er in Gods raadsplan reeds sprake was van een Lam, dat geslacht zou worden om de zonde der wereld weg te nemen, bewijst alleen dat de Schepper de zonde en de wetteloosheid had voorzien en in zijn plan verdisconteerd, maar ook geëlimineerd.

Hoe moeilijk het is om een juiste verklaring van deze tekst te geven, blijkt wel uit de talrijke en verschillende vertalingen die ervan zijn. Zo luidt de versie van de Septuagint, de oudste overzetting van het Oude Testament: 'Zie, Ik heb u geschapen, niet zoals de koperlager die de kolen aanblaast en die een vat tevoorschijn brengt dat voor de arbeid geschikt is, maar Ik heb u geschapen,

niet om onder te gaan dat Ik u zou verderven'. Deze overzetting concludeert: God is geen smid die langs de weg van het vuur iets goeds tot stand moet brengen. Hij is een God des heils en Hij brengt zijn kinderen niet in het vuur der verdrukking, dus in aanraking met de boze machten, 'want God kan door het kwade niet verzocht worden en Hijzelf brengt ook niemand in verzoeking' (*Jacobus 1:13*). Ook is het de wil van God niet dat sommigen verloren gaan (*2 Petrus 3:9*). Het is evenwel zijn bedoeling dat ieder mens zal opgroeien tot een volmaakt, geestelijk wezen.

17. Elk wapen dat tegen u gesmeed wordt, zal niets uitrichten, en elke tong die zich voor het gericht tegen u keert, zult gij in het ongelijk stellen. Dit is het deel van de knechten des Heren en hun recht van Mijnentwege, luidt het woord des Heren.

Nu verzekert de Heer zijn knechten, die 'in gerechtigheid bevestigd zijn' (*vers 14*) en de waarheid van zijn woord stellen tegenover de leugen van de vijand, dat dit wapen tegen hen niets zal uitrichten, en dat zij, integendeel, als overwinnaars uit deze geestelijke strijd tevoorschijn zullen komen. Ook de brandende pijlen van de boze kunnen hen niet treffen, maar worden gedoofd door het opgeheven schild des geloofs. Voor hen heeft de Heer de hoge weg gebaad, waarop geen leeuw en geen verscheurend dier zal komen; deze worden daar niet gevonden (*Jesaja 35:9*).

Ook al zou de boze zijn leugens brengen in de vorm van een aanklacht of beschuldiging en zich op deze wijze voor Gods rechterstoel tegen diens knechten keren, dan nog zullen zij, door het woord des Heren te hanteren, de vijand in het ongelijk stellen. Zij gaan in het gericht vrijuit, maar de veroordeling rust op de machten der duisternis en op diegenen van de mensen die hun leden, ook hun tong, in dienst van de ongerechtigheid stellen.

In het gericht zal ten aanhoren van de engelen en de mensen klinken: 'Hooft, hemelen, en aarde, neig uw oor, want de Here spreekt: ... Komt toch en laat ons tezamen richten' (*Jesaja 1:2,18*). In dit rechtsgeding wordt de aanklager, die hen dag en nacht aanklaagde, in het ongelijk gesteld. De knechten van Jahweh hebben immers een bijzonder erfdeel ontvangen in de hemelse gewesten. Zij zijn gewassen in het bloed van het Lam en daardoor volmaakt

rechtvaardigen. 'Hun gerechtigheid is uit Mij', luidt de Statenvertaling.

Waar het natuurlijke Israël een eigen gerechtigheid bleef najagen en juist daardoor ten val kwam, bezit het geestelijke Israël de gerechtigheid in Christus. Hieraan ontleent het zijn recht of aanspraak, zodat het in het gericht vrijuit mag gaan. Het mag 'toetreden met een waarachtig hart, in volle verzekerdheid des geloofs, met een hart, dat door besprenging gezuiverd is van besef van kwaad'.

Het geestelijke Israël wordt hier 'knechten des Heren' genoemd, een naam die in hoofdstuk 42:1 op de Messias werd toegepast. Jezus Christus is gekomen om vele zonen tot heerlijkheid te brengen en Hij is de eerste van vele broeders. Voor hen geldt: 'Maar gij, Israël, mijn knecht, Jakob, die Ik verkoren heb, nakroost van mijn vriend Abraham, gij, die Ik gegrepen heb van de einden der aarde en geroepen uit haar uithoeken, tot wie Ik zeide: Gij zijt mijn knecht, Ik heb u verkoren en u niet versmaad - vrees niet, want Ik ben met u; zie niet angstig rond, want Ik ben uw God. Ik sterk u, ook help Ik u, ook ondersteun Ik u met mijn heilrijke rechterhand' (*Jesaja 41:8-10*). Daarom: 'Jubel, onvruchtbare, die nooit hebt gebaard, breek uit in gejuich en gejubel, die geen barensood kent, want talrijker zullen de zonen der verlatene zijn, dan die der gehuwde, spreekt Jahweh'.

En wat Apólyon, de koning van het dodenrijk, betreft; Jezus belooft: 'Ik heb de sleutels van de dood en het dodenrijk' (*Openbaring 1:18*) en Hij beloofde: 'Indien iemand mijn woord bewaard heeft, hij zal de dood in eeuwigheid niet aanschouwen' (*Johannes 8:51*).

Het vergeestelijken van Zacharia
13:7 - 14:7

Over wie werd geprofeteerd?

Wie de heilstoezeggingen in het Oude Testament leest, zal ze allereerst moeten uitleggen en in verband moeten brengen met de gemeente van het nieuwe verbond. Petrus schreef dat de profeten spraken over de voor ons bestemde genade. Het is dus vanzelfsprekend dat wij de beloften uit de Schrift naar ons toetrekken, maar tegelijkertijd weten wij ook dat ons als volk van God vele aanvallen van de zijde van de boze te wachten staan. Jezus leerde immers dat wij in de wereld verdrukking zouden hebben. Als tweede voorbeeld zullen wij nu een verklaring trachten te geven van *Zacharia 13:7-14:7*.

Allereerst spreekt de profeet in 13:7 over 'het lijden dat over Christus zou komen':

Zwaard, waak op tegen mijn herder, tegen de man die mijn metgezel is, luidt het woord van de Here der heerscharen; sla die herder, zodat de schapen verstrooid worden; en Ik zal mijn hand keren tegen de kleinen.

Bij de aanvang van zijn lijden citeert Jezus de woorden: 'Ik zal de herder slaan en de schapen der kudde zullen verstrooid worden' (*Mattheüs 26:31*). Ook sprak Hij: 'Zie, de ure komt en is gekomen, dat gij verstrooid wordt, een ieder naar het zijne en Mij alleen laat' (*Johannes 16:32*). De profetie uit *Zacharia 13:7* werd dus letterlijk op aarde vervuld. De discipelen vluchtten in paniek en het lijden van de Heer ving aan. De uitdrukking: 'Ik zal mijn hand keren tegen de kleinen', of zoals de Statenvertaling in feite juistert vertaalt: 'Wenden tot de kleinen', houdt zowel bescherming als beproeving of loutering in.

De Septuagint luidt: 'Mijn hand brengen op de kleinen'. Er is sprake van weldoen, maar ook van loutering. Gods hand is im-

mers beeld van de Heilige Geest. Wie zich door deze hand laat leiden, stelt zich open voor de inspiratie en heerschappij van deze Geest. Wanneer Gods hand op de kleinen rust, is er sprake van de doop in de Heilige Geest, maar tegelijkertijd ook van een doop in vuur. Het was een kleine groep van geringen uit Galilea die deze doop in Geest en in vuur voor het eerst onderging. Het vuur wijst dan op loutering en beproeving.

Een verschrikkelijke conclusie

Allereerst wijzen wij erop tot welke vreselijke gevolgtrekkingen men komt, indien men de Schrift niet vergeestelijkt, maar letterlijk in de natuurlijke wereld uitlegt, bijvoorbeeld de *verzen 8 en 9*. Hier staat:

In het gehele land, luidt het woord des Heren, zullen twee derden uitgeroeid worden en de geest geven, maar een derde zal daarin overblijven. Dat derde deel zal Ik in het vuur brengen, en Ik zal hen smelten, zoals men zilver smelt, ja, hen louteren, zoals men goud loutert. Zij zullen mijn naam aanroepen en Ik zal hen verhoren. Ik zeg: Dat is mijn volk; en zij zullen zeggen: De Here is mijn God.

Zij die altijd spreken over de heerlijke toekomst van het natuurlijke volk Israël en die zeggen dat God bezig is om het te herstellen, geven aan deze teksten een huiveringwekkende uitleg. Zo leert de maranathabeweging dat de uitmoording van de Joden onder Hitler nog maar kinderspel was bij hetgeen dit volk nog te wachten staat. In de toekomst zal volgens de slogan 'men moet lezen wat er staat', twee derde deel der Joden gewelddadig uitgeroeid worden en de rest komt dan nog in het vuur der loutering. Tegelijkertijd gelooft men evenwel in het herstel van het gehele volk Israël; er staat toch: 'Aldus zal gáns Israël behouden worden?' (*Romeinen 11:26*).

Deze zelfde schriftuitleggers geloven dan ook nog dat de 'gemeente' in die tijd veilig opgenomen is in de hemel en daar rustig, als de profeet Jona onder zijn wonderboom, kan afwachten op welke wijze God zijn natuurlijk volk, 'zijn oogappel', met 'de koorden der liefde tot Zich trekt'. Ook wij zijn eenmaal het slachtoffer geworden van dit andere evangelie, dat geen heil brengt, maar we hebben er radicaal mee gebroken. Deze onherroepelijke

lotsbestemming van het Joodse volk doet ons denken aan de predestinatieleer, waarin God toegeschreven wordt dat Hij mensen in zijn raadsplan voorbestemd heeft tot een eeuwig verderf.

Als voorbeeld van hetgeen men voor Gods 'uitverkoren' volk nog in petto heeft, citeren wij uit 'De vijf wereldrijken' van de bekende dr. Oswald J. Smith: 'En dan zullen de verschrikkelijke vuren opvlammen der grote verdrukking, die in al haar ontzetting over het Joodse volk zal losbreken (*Jeremia 30:7; Daniël 12:1*). Man noch vrouw zullen worden gespaard, knaap noch meisje zullen worden ontzien. Zij zullen aan alle kanten worden geslacht als schapen, met uitzondering van hen die het geluk hebben om te kunnen ontsnappen naar de bergen en zich daar in kloven en holen der aarde te verbergen. Donker, zeer donker is het uitzicht. Het gezicht eindigt in vertwijfeling en wanhoop. Er is geen straal van licht'.

De verblinding en huichelachtigheid van deze zogenaamde 'vrienden van Israël' bereiken dan wel het dieptepunt, wanneer zij tegelijkertijd beweren: de kerk heeft zich ten onrechte de beloften en zegeningen toegeëigend, maar de goddelijke wraak en vloek legt zij op de Joden. Er is evenwel voor God geen onderscheid meer tussen Jood en heiden. Wanneer een Jood Jezus niet aanneemt, ligt hij evenals de onbekeerde heiden onder de vloek, en wanneer hij het evangelie aanvaardt, wordt hij evenals de bekeerde heiden, behouden.

Een geestelijke verklaring

Wij geven nu van genoemde verzen de volgende verklaring: Na het lijden en sterven van Jezus werden in het gehele land twee delen uitgeroeid, omdat de grote meerderheid van het natuurlijke volk der Joden geestelijk dood bleef. Zij kregen dus geen deel aan het nieuwe leven. Jezus had immers vanwege de voortgaande verharding geprofeteerd: 'Ik zeg u, dat het Koninkrijk Gods van u zal weggenomen worden en het zal gegeven worden aan een volk, dat de vruchten daarvan opbrengt' (*Mattheüs 21:43*).

Als volk verloor dit verharde gedeelte zijn plaats in de geestelijke wereld. Tot wie daar vroeger gezegd was: 'Gij zijt mijn volk', werd toen gesproken: 'Gij zijt mijn volk niet meer' (vergelijk Ro-

meinen 9:26). Paulus sprak in verband met de geestelijke ontoegankelijkheid van Israël over 'een geest van diepe slaap' (*Romeinen* 11:8).

Deze geest verblindde het natuurlijke Israël en maakte het immuun voor de prediking der genade die door Jezus Christus was geworden. De gedachte dat Israël zich als volk nog eens zal bekeren en zich geestelijk zal herstellen, is onbijbels. De grote menigte van het natuurlijke zaad van Abraham wordt prijsgegeven, zoals *Jesaja* 10:23 luidt: 'ja, een verdelging die vast besloten is, voltrekt de Here, de Here der heerscharen, in het midden van de ganse aarde'.

Maar in het gehele land bleef een rest behouden, want ook had Jesaja vooraf in *vers* 22 gesproken: 'Want, al ware uw volk, o Israël, als het zand der zee, een rest daaronder zal zich bekeren', of 'Indien de Here der heerscharen ons niet enige weinige ontkomenen had overgelaten, waren wij als Sodom geworden, aan Gomorra gelijk' (*Jesaja* 1:9; vergelijk *Romeinen* 9:27-29).

Slechts een klein gedeelte ontkwam en dit vormde het ware Israël. Zo was het en zo zal het blijven. Het waren de zeventuizend tijdens Achabs regering, die de knie voor Baäl niet bogen. Het was Daniël met zijn kleine vriendenkring. Het waren bij de geboorte van Jezus, Zacharias en Elisabeth, die rechtvaardig waren voor God en die leefden naar alle geboden en eisen des Heren, onberispelijk. Het waren Simeon en Anna en allen die de vertroosting voor Jeruzalem verwachtten.

Na Jezus' opstanding waren het de honderdtwintig uit de opperzaal en de drieduizend op de Pinksterdag en later nog de vijfduizend mannen en vrouwen te Jeruzalem en de gemeenten in Judea, waaronder een grote schare priesters. Zij werden behouden, want zij gingen over van het oude in het nieuwe verbond. Ook de apostel Paulus rekende zich bij dit overblijfsel. Wij zien hier dus de regel: 'Niet de kinderen van het vlees zijn kinderen Gods, maar de kinderen der belofte gelden voor nageslacht' (*Romeinen* 9:8). Dit 'derde deel' werd in de Heilige Geest gedoopt en 'hun volheid' werd de rijkdom voor de heidenen (*Romeinen* 11:12). Zij brachten hun immers het heil!

Wij weten ook dat deze schare van mannen en vrouwen zwaar verdrukt en wreed vervolgd werd: 'En er ontstond te dien dage

een zware vervolging tegen de gemeente te Jeruzalem' (*Handelingen 8:1*). Paulus beleed aangaande dit 'derde deel', het geestelijke Israël: 'En in alle synagogen trachtte ik hen dikwijls door toepassing van straffen tot lastering te dwingen en in tomeloze woede tegen hen heb ik hen vervolgd, tot zelfs in de buitenlandse steden' (*Handelingen 26:11*).

Dit overblijfsel werd overal 'in het vuur gebracht en gelouterd'. Petrus troostte: 'Verheugt u daarin, ook al wordt gij thans, indien het moet zijn, voor korte tijd door allerlei verzoeken bedroefd, opdat de echtheid van uw geloof, kostbaarder dan vergankelijk goud, dat door vuur beproefd wordt, tot lof en heerlijkheid en eer blijke te zijn bij de openbaring van Jezus Christus' en 'Geliefden, laat de vuurgloed, die tot beproeving dient, u niet bevreedden, alsof u iets vreemds overkwame' (*1 Petrus 1:6,7 en 4:12*).

In dit verband lezen wij ook in *Maleachi 3:3*: 'Hij zal de zonen van Levi reinigen, Hij zal hen louteren als goud en zilver, opdat zij de Here in gerechtigheid offer brengen'. Deze zonen van Levi zijn het 'koninklijke priesterschap' uit *1 Petrus 2:9*. In de verdrukking roept de gemeente uit Jood en heiden 'de naam des Heren aan', want 'op de berg Sion en te Jeruzalem zal ontkoming zijn' (*Joël 2:32 en Handelingen 2:21*).

De heerlijke overwinning

14:1. Zie, er komt een dag voor de Here, waarop de buit, op u behaald, binnen uw muren verdeeld zal worden.

Na het lijden van Christus en dat van zijn volk wordt ook gesproken van de heerlijkheid daarna. Het eeuwig voornemen van de Vader is: de onberispelijkheid der gemeente. Daarvoor is de inwoning van de Heilige Geest onmisbaar. Slechts met hulp van de geestelijke begaafdheden is het mogelijk op het rijk der duisternis overwinningen te behalen. Er is sprake van 'een buit', van een gestolen schat, 'een roof' (St. Vert.), die opnieuw binnen de muren van het geestelijke Jeruzalem verdeeld zal worden. We merken hierbij op dat de duivel deze gaven rooft op dezelfde wijze als hij dat doet met de gezondheid, blijdschap, vrede, en ook met het woord van God.

God had de jonge gemeente immers met rijke geestelijke gaven begiftigd, maar de 'vrome' en religieuze machten hebben eeuwen en eeuwen lang het Israël Gods beroofd van de charisma-tische gaven. In het laatste der dagen evenwel zal God zijn Geest uitstorten op al wat (voor God) leeft en dan keert de buit op het volk van God behaald, terug, want 'uw zonen en dochters zullen profeteren, en uw jongelingen zullen gezichten zien' (*Handelingen 2:17*). Ook dit vers is opgetekend voor ons, 'over wie het einde der eeuwen gekomen is' (*1 Corinthiërs 10:11*).

De dag die in de Joëlsprophetie genoemd wordt, is al begonnen (gevorderd) en we zien de vervulling van deze profetie openbaar worden in de verschillende gemeenten. Deze toebedeling en gaven door de Heilige Geest in het einde der eeuwen of tijdperken zijn dus niet specifiek voor de Joden, maar voor de gemeente. Na het tijdperk der gemeente is er geen ander tijdperk meer. De gemeente is het laatste wat God aan de wereld schenkt, en door haar herstelt Hij alle dingen.

Een geestelijke verdrukking

14:2. Dan zal Ik alle volken tegen Jeruzalem ten strijde vergaderen; de stad zal genomen worden, de huizen zullen worden geplunderd en de vrouwen geschonden. De helft van de stad zal wegtrekken in ballingschap, maar de rest van het volk zal in de stad niet uitgeroeid worden.

De Schrift legt de verdrukkingen en benauwdheden niet allereerst op een natuurlijk volk Israël, maar de apostel schrijft: 'Want het is nu de tijd, dat het oordeel begint bij het huis Gods' (*1 Petrus 4:17*). Dit oordeel is de scheiding tussen het goede en het kwade. Jezus is tot een oordeel in deze wereld gekomen en Hij zendt daarom zijn Heilige Geest uit om het werk der heiligmaking in de met de Geest gedoopte christen te voltooien en zo het oordeel tot overwinning te brengen (*Mattheüs 12:20*).

In het huisgezin van God, de gemeente, wordt dus het oordeel het eerst voltrokken, want Christus wil de Vader een gemeente voorstellen zonder vlek en rimpel. De ware gemeente staat daarom bloot aan de aanvallen van het rijk der duisternis, een grote verdrukking, en God laat dit toe, om te laten zien, dat zij ertegen

bestand is. Ook in de eindtijd volgt er ná een machtige doop in de Geest een zware doop in vuur. Op een christendom zonder de kracht van de Heilige Geest concentreren de machten in de hemelse gewesten zich niet, maar zodra de gemeente weer als in het begin gaat functioneren, ontbrandt ook de geestelijke strijd 'tegen de overheden, tegen de machten, tegen de wereldbeheersers dezer duisternis, tegen de boze geesten in de hemelse gewesten' (*Efeziërs 6:12*).

Deze strijd neemt toe, totdat hij zijn hoogtepunt vindt in het geestelijke Harmagedon (*Openbaring 16:16*).

Zodra de gemeente dus weer op de juiste wijze gaat functioneren, komt ook de verdrukking. Dan worden 'alle volken tegen Jeruzalem ten strijde vergaderd'. Deze 'volken' zijn beeld van de geestelijke boosheden en hun aanvallen concentreren zich vooral op hen die de volkomenheid najagen en de heerlijkheid Gods zoeken. Deze machten maken ook gebruik van ieder mens die zich daartoe beschikbaar stelt. Op deze wijze wordt het geestelijke Jeruzalem verdrukt en gelouterd.

Voor de inwoners van de stad geldt dan het beeld dat de psalmist gebruikt: 'Alle volken omringden mij... zij omringden mij, ja zij omsingelden mij... zij omringden mij als bijen, zij werden als een doornenvuur uitgeblust' (*Psalms 118:10-12*). De Openbaring schildert deze verdrukking 'als een zee van glas met vuur vermengd', waar het volk van God moet doortrekken ten einde, zoals eenmaal de kinderen Israëls, veilig de overzijde te bereiken (*Openbaring 15:2*).

In onze tekst staat: 'De stad Gods zal genomen worden'. Wie gelooft in de schuldvergeving, mag als rechtvaardig kind van God zich rekenen tot de burgers van het hemelse Jeruzalem, maar zij die gedoopt zijn met de Heilige Geest en die zich tevens laten gebruiken 'als levende stenen voor de bouw van een geestelijk huis' (*1 Petrus 2:5*), behoren tot het koninklijke priesterschap; zij zijn verbonden aan de tempel Gods.

De boze geesten zullen dus in het bijzonder in de laatste dagen trachten de inwoners van het hemelse Jeruzalem door zonde krachteloos te maken en leeg te plunderen, of hen door ziekte te schenden. Jezus sprak aangaande deze demonische eindtijd, dat er een grote verdrukking zal zijn, zoals er niet geweest is van het

begin der wereld tot nu toe en ook nooit meer wezen zal (*Mattheüs 24:21*). Deze grote verdrukking betreft niet het natuurlijke Israël, zoals de maranathaleer predikt, maar de gemeente. Deze verdrukking ligt allereerst en bovenal op het geestelijke terrein; daarin verschilt zij van alle voorgaande verdrukkingen en oordelen, zoals de zondvloed of de verwoesting van Jeruzalem. De stad Gods zal genomen worden, dit wil zeggen dat degenen die alleen de rechtvaardigmaking kennen door het geloof, in deze strijd niet kunnen overwinnen, maar het onderspit delven.

‘De huizen zullen geplunderd worden’, wil zeggen dat alles wat de inwoners van Jeruzalem geestelijk bezitten, geen bescherming en veiligheid zal blijken te verschaffen tegen deze verschrikkelijke invasie van machten, die vanuit de hemel of onzienlijke wereld geworpen zullen worden.

‘De vrouwen worden geschonden’; dit beeld wijst erop dat de demonen met geweld zullen trachten gemeenschap te hebben met het volk van God. Wij hoorden zo’n aangevallene eens getuigen: ‘Het was of ik geestelijk aangerand werd’. Vooral de doodsmachten kunnen onverwacht op mensen vallen, die nauwgezet met de Heer leven. Deze kinderen Gods komen dan in een sfeer van angst en depressie, die zij maar al te dikwijls niet verklaren kunnen, doordat hun geweten hen niet aanklaagt over een bepaalde zonde. Slechts zij die aangegord zijn met de kracht van de Heilige Geest en onderscheiding en kennis verkregen hebben van deze wetteloze machten en hun streven, hebben ook inzicht in de methode om te overwinnen en te ontkomen.

Wij merken dus op dat alleen zij die behoren tot ‘de rest’ of tot de tempel, gelegen op de berg Sion (beeld van de Heilige Geest), niet zullen worden ‘ingenomen’. *Openbaring 11:1,2* zegt hierover: ‘Sta op en meet de tempel Gods en het altaar en hen, die daarin aanbidden. Maar laat de voorhof, die buiten de tempel is, erbuiten, en meet die niet; want hij is aan de heidenen gegeven; en zij zullen de heilige stad vertreden,...’

Het zal dus blijken dat velen niet bestand zullen zijn tegen deze loutering. Zo ontstaat een scheiding tussen het ware volk van God, dat ondanks verdrukking volhardt en staande blijft, en een gedeelte dat de strijd te zwaar acht, uit de stad wegtrekt en de ballingschap verkiest. Zij laten dan los wat zij hebben, omdat ze

de strijd niet langer aandurven of schuwen. Dan worden zij weggevoerd uit de stad Gods om als ballingen opnieuw te verkeren in het rijk der duisternis. Hun overkomt dan, 'wat een waar spreekwoord zegt: Een hond, die teruggekeerd is naar zijn uitbraaksel, of: een gewassen zeug naar de modderpoel' (2 Petrus 2:22).

Deze scheiding is bezig zich nu reeds te voltrekken. Velen verkopen hun eerstgeboorterecht voor de schotel linzenmoes die de invloedrijke en grote organisaties hun voorhouden. Wie Jezus waarlijk volgen wil, wie het Koninkrijk der hemelen zoekt en jaagt naar de volkomenheid, weet dat er een steeds grotere verwijdering en distantieering komt met hen die de waarheid en de kracht Gods niet volkomen accepteren. Terwijl een 'rest' van de christenheid steeds hoger de berg Gods bestijgt, wordt een grote menigte voortdurend verder misleid en weggeleid van het heil en de heerlijkheid Gods.

Onder hen die op Sions hoogte blijven wonen binnen de muren van Jeruzalem, zullen de gaven des Geestes als een buit verdeeld worden en deze zullen dan ten volle tot ontplooiing komen.

Een geestelijke oorlog

14:3. *Dan zal de Here uittrekken om tegen die volken te strijden, zoals Hij vroeger streed, ten dage van de krijg; ...*

Ook hier gaat het bij de verklaring van de tekst tussen een natuurlijke interpretatie of een geestelijke. Wordt hier geprofeteerd over een aardse krijg of over een oorlog in de hemelse gewesten? Is hier sprake van een aards Harmagedon in de Emek, of van een beslissende fase van de ware gemeente in haar 'worsteling tegen de overheden, tegen de machten, tegen de wereldbeheersers dezer duisternis, tegen de boze geesten in de hemelse gewesten'? (Efeziërs 6:12).

De 'natuurlijke' exegese moet zich bezighouden met problemen over 'de paarden, de muil dieren, de kamelen, de ezels en alle dieren die zich in die legers bevinden' (vers 15), en met de 'kleine en grote schilden, bogen en pijlen, knotsen en speren' (Ezechiël 39:9), dus met dieren en wapenen die wel belangrijk waren in het stenen en bronzen tijdperk, maar die niet passen in een moderne atoomoorlog. Allerlei krantenknipsels moeten dan dienen

om het bijbelwoord voor de 'eenvoudige' lezer waar te maken en hem doen geloven dat dit alles in de tijd van het einde zeer wel mogelijk is.

De 'geestelijke' verklaring gaat evenwel van het axioma uit dat het Oude Testament alleen begrepen kan worden bij het licht van het Nieuwe Testament. Het was juist de letterlijke, natuurlijke uitlegging der profetieën door de schriftgeleerden, die het Joodse volk aanspoorde Jezus te verwerpen. Het is deze exegese die elke vergeestelijking uitsluit en die parallel loopt met de ongeestelijke visie van de maranathabeweging in onze tijd.

Het Israëls Gods vindt ook in deze tekst de belofte dat de Heer - dat is zoals het volgende vers meedeelt - dezelfde die zijn voeten zal zetten op de Olijfberg, dus Jezus, op zal trekken tegen de machten der duisternis op gelijke wijze als Hij vroeger tegen hen kampte. Wij worden hier dus bepaald bij de Zoon des mensen die door de steden en dorpen trok 'verkondigende het evangelie van het Koninkrijk en genezende alle kwalen onder het volk' (*Mattheüs 4:23*). Hij voerde daarbij geen oorlogen des Heren zoals het Oude Testament deze beschrijft, maar Hij verdreef de vijanden van Gods volk in de hemelse gewesten. Wij horen de schare zich verbaasd afvragen: 'Wat is dit? ..... Ook de onreine geesten geeft Hij bevelen en zij gehoorzamen Hem!' (*Marcus 1:27*).

Overal zien wij hoe Hij de vijandelijke 'volken' overwint, wanneer Hij duivelen uitwerpt en bezetenen bevrijdt. *Mattheüs 4:24* luidt: 'Men bracht tot Hem allen, die ernstig ongesteld waren, gekweld door allerlei ziekten en pijnen, bezetenen en maanzieken en verlamden, en Hij genas hen'.

Hij was het ook die van ieder zijner volgelingen getuigde: 'De werken die Ik doe, zal Hij ook doen, en grotere nog dan deze, want Ik ga tot de Vader' (*Johannes 14:12*). Ook lezen wij zijn uitspraak: 'Als tekenen zullen deze dingen de gelovigen volgen: In mijn naam zullen zij boze geesten uitdrijven' (*Marcus 16:17*).

Wij verheugen ons er daarom in, dat wij in deze laatste dagen leven en ingeschakeld worden in dezelfde strijd. Het is immers het 'jaar van het welbehagen des Heren en een dag der wrake van onze God; om alle treurenden te troosten, om over de treurenden van Sion te beschikken, dat men hun geve hoofdsieraad in plaats van as, vreugdeolie in plaats van rouw, een lofgewaad in plaats van

een kwijnende geest'. De profeet geeft dan nog de heerlijke toevoeging aangaande het herstel van de beschadigde en overweldigde mens, dat het geestelijk Israël de overoude puinhopen zal herbouwen en het verwoeste uit vroeger tijd zal doen herrijzen (*Jesaja 61:2-4*). Wij denken hierbij aan de aangevochtenen, de geestelijk verminkten, de imbecielen en allen die zuchten onder de pressie van de demonen. Al deze armen van geest zullen op dezelfde wijze door de zonen Gods verlost worden zoals Jezus dit vroeger deed.

Bij de openbaring der zonen Gods zal blijken dat Jezus dezelfde is, gisteren en heden. Zij dragen dan zijn beeld, en de wereld wordt door hen opnieuw geconfronteerd met de Zoon van God. Deze laatste getuigen zijn Hem gelijkvormig en prediken het evangelie van het Koninkrijk. Zij doen tekenen en wonderen in zijn naam en herstellen allen die hun toevlucht zoeken bij Jezus Christus.

De gemeente in de eindtijd brengt geen verwaterd en vervalst evangelie, maar de woorden die in de dorpen en vlekken van Galilea gehoord werden, klinken dan duizendvoud over de gehele aarde. De eindtijdgemeente bestaat uit een schare van overwinnaars, uit koningen en priesters. Bij deze laatste worsteling met de vijand is er geen sprake van dat de Heer zijn gemeente zal opnemen vóór de ure des gevaars, want dat zou desertie betekenen tijdens de strijd in de hemelse gewesten. Zij vormt evenwel een leger Gods dat uittrekt 'overwinnende en om te overwinnen' (*Openbaring 6:2*).

De dag van de krijg vindt zijn hoogtepunt in de slag bij Harmagedon, die het einde betekent van de oorlogen des Heren in deze bedéling, van de strijd van Gods volk tegen de boze geesten. Dan zal 'te dien dage' het rijk van de antichrist instorten, wanneer deze vijand van de ware gemeente met zijn occulte legermacht met de zonen Gods in de hemelse gewesten slaags raakt. In onze verklaring van de Openbaring in het boek 'Openbaring van Jezus Christus' beschreven wij uitvoerig op welke wijze de antichrist met zijn gemeente zal ten ondergaan. Vanuit deze voorstelling van zaken kan de lezer dan ook een begrip krijgen van de plaag die de volken zal treffen, zoals in *vers 12* staat: 'Hij zal ieders vlees, terwijl hij nog op zijn voeten staat, doen wegteren, en ieders

ogen zullen wegteren in hun kassen, en ieders tong zal wegteren in zijn mond’.

Betekenis van bergen

14:4a. ... *zijn voeten zullen te dien dage staan op de Olijfberg, die vóór Jeruzalem ligt aan de oostzijde; ...*

In deze tekst is sprake van de Olijfberg. In het nieuwe verbond hebben de namen der bergen geen geografische betekenis meer, maar een geestelijke zin. Zie ook de verklaring bij *Jesaja 54:11-12*, waar zij beelden waren van onzienlijke machten. In verband met het uitdrijven van demonen sprak onze Heer: ‘Ik zeg u, indien gij een geloof hebt als een mosterdzaad, zult gij tot deze berg zeggen: Verplaats u van hier daarheen en hij zal zich verplaatsen en niets zal u onmogelijk zijn’ (*Mattheüs 17:20*). Wij hebben dus de opdracht om boze machten te sommeren de mens te verlaten en zich in de geestelijke wereld naar elders te begeven.

Misschien zingen wij: ‘ ’k Sla d’ogen naar ’t gebergte heen, vanwaar ik dag en nacht des Hoogsten bijstand wacht’. Wij willen evenwel niet onafgebroken de ogen op de bergen richten, want zij zijn beelden van de verschrikkende boze geesten. Daarom lezen wij liever met de Nieuwe Vertaling: ‘Ik hef mijn ogen op naar de bergen: vanwaar zal mijn hulp komen? Mijn hulp is van de Here, die hemel en aarde gemaakt heeft’ (*Psalms 121:1,2*).

Bij de beschrijving van het oordeel dat over de valse kerk voltrokken wordt, zijn bergen ook beelden van boze geesten. Zo staat in *Openbaring 16:20*: ‘En alle eilanden (bergen in zee) vluchtten weg en bergen werden niet meer gevonden’. In de eindtijd roepen de mensen in hun grote angst de demonen aan op wie zij hun vertrouwen gesteld hadden. Tevergeefs smeken zij evenwel de bergen: ‘Valt op ons’, of roepen zij in paniek tot de heuvelen: ‘Bedeekt ons’ (*Lucas 23:30*). De afgefallen kerk rust op zeven bergen of grootmachten uit de afgrond (*Openbaring 17:9*).

Wij verstaan nu ook de geestelijke betekenis van hetgeen de dichter zegt in *Psalms 97:5*: ‘De bergen versmelten als was voor het aanschijn des Heren’ of in *Psalms 46:3*: ‘Al wankelden de bergen in het hart van de zee’. Wanneer Jona in de vis meegesleurd wordt tot de zeebodem of afgrond - beeld van het dodenrijk - dan getuigt

hij: 'Tot de grondvesten der bergen zonk ik neer' (*Jona 2:6*).

In het Nieuwe Testament is daarentegen de berg Sion het beeld van de Heilige Geest, namelijk de berg waar de stad Gods met het geestelijk Israël op rust. Daarom wordt gezegd: 'Maar gij zijt genaderd tot de berg Sion, tot de stad van de levende God, het hemelse Jeruzalem' (*Hebreeën 12:22*). De grote macht van de Heilige Geest wordt uitgedrukt door de hoogte van de berg Sion, zoals er staat: 'En hij voerde mij weg in de geest op een grote en hoge berg en toonde mij de heilige stad Jeruzalem' (*Openbaring 21:10*). Is het wonder dat Jesaja profeteerde: 'En het zal geschieden in het laatste der dagen: dan zal de berg van het huis des Heren vast staan als de hoogste der bergen, en hij zal verheven zijn boven de heuvelen?' (*Jesaja 2:2*).

De gemeente van Jezus Christus rust op de kracht van de Heilige Geest, want er staat: 'En ik zag en zie, het Lam stond op de berg Sion en met Hem honderd-vier-en-veertigduizend' (*Openbaring 14:1*).

Wie voorgaande beelden letterlijk in de natuurlijke wereld wil opvatten, moet wel komen tot dwaze voorstellingen die in strijd zijn met nuchterheid en gezond verstand. Wij concluderen nu, dat de Olijfberg waar de Heer zijn voeten op zet, ook het beeld is van een speciale macht der duisternis die Hij tot onderwerping brengt.

De Olijfberg gespleten

4b. ...dan zal de Olijfberg middendoor splijten, oostwaarts en westwaarts, tot een zeer groot dal, en de ene helft van de berg zal noordwaarts wijken en de andere helft zuidwaarts; ...

Na het laatste avondmaal verliet Jezus Jeruzalem en ging met zijn discipelen naar de Olijfberg. Gethsémane (oliepers) ligt aan de voet van deze berg en is er dus een deel van. Hier voerde Jezus de grootste en zwaarste strijd van zijn leven. Alle boze geesten had Hij overwonnen, maar nu stond de Heer tegenover een vijand die Hem overmeesteren zou. In deze hof begon de strijd tegen de doodsmachten en hier zou Hij zijn als Jona in de buik van de vis. In zijn treffen met de laatste vijand zou Jezus onder komen te liggen en Hij sprak: 'Mijn ziel is zeer bedroefd, tot stervens toe'.

Hier werd Hij ook dodelijk beangst en zijn zweet werd als bloeddruppels. In Gethsémane moest Hij naar de geest de beker des doods drinken en kreeg Hij deel aan het lijden des doods (*Hebreeën 2:9,14*). Wat op Golgotha in de zichtbare wereld geschiedde, doorleefde de Heer naar de inwendige mens reeds in de onzienlijke wereld aan de voet van de Olijfberg. Daar kon van Hem gezegd worden: 'Ik ben een worm en geen man'. Maar na drie dagen in de macht van de dood en zijn rijk te zijn geweest, verrees de Heer op de Paasdag en Hij sprak: 'Ik ben dood geweest, en zie, Ik ben levend tot in alle eeuwigheden, en Ik heb de sleutels van de dood en het dodenrijk' (*Openbaring 1:18*).

Na zijn opstanding zien wij onze Heer met zijn discipelen niet onderaan de Olijfberg, maar erbovenop. Hij is nu niet meer de geslagen herder, die gedood zou worden door het zwaard van de vijand (*13:7*), maar de Koning der koningen die sprak: 'Mij is gegeven alle macht in hemel en op aarde'. Ook de laatste vijand was door Hem onttroond (*1 Corinthiërs 15:26*). De berg aan welks voet onze Heer na zware strijd zijn leven aflegde en op wiens top zijn voeten stonden na de overwinning op de dood, is voortaan het beeld van de macht, die het geweld des doods heeft, de verderfengel.

Opmerkelijk is ook dat Jezus tijdens zijn rede over de laatste dingen, dus die geschieden zouden na zijn overwinning op de dood, 'op de Olijfberg gezeten was' (*Mattheüs 24:3*). Daar ontvouwde Hij in een profetische rede het lijden en de strijd van zijn gemeente die Hij door zijn dood had vrijgekocht, maar ook de heerlijkheid die voor zijn volk was weggelegd.

In *vers 4* zien wij dat na de openbaring van de zonen Gods en na de verdrukking in die dagen, de voeten van onze Heer opnieuw op de Olijfberg staan. De tijd der schaduwen is nu evenwel geheel voorbij en de Olijfberg die aardrijkskundig gezien ligt vóór Jeruzalem aan de oostzijde, heeft net zo min betekenis meer in de heilsgeschiedenis als de berg Sion of de Sinaï. De Olijfberg symboliseert nu alleen nog maar de doodsmacht.

'Te dien dage' zien wij immers dat Christus met 'al zijn heiligen' over de dood triomfeert. Wanneer Hij wederkomt, worden degenen die in Hem ontsliepen, opgewekt. Hun geestelijk lichaam ontvangt dan het vermogen in de natuurlijke wereld te functione-

ren. Bij hun sterven hadden zij bij de Heer hun intrek genomen en zij blijven steeds daar waar Hij is. Jezus had immers gebeden: 'Vader, Ik wil, dat waar Ik ben, ook zij bij Mij zijn, om mijn heerlijkheid te aanschouwen die Gij Mij gegeven hebt' (2 *Corinthiërs* 5:8 en *Johannes* 17:24).

Zolang Hij alleen in de geestelijke wereld is, zijn de gestorven heiligen ook bij Hem. Wanneer Hij verschijnt, zullen zij met Hem verschijnen, omdat zij het lichaam van Christus vormen. Dan is ook het ogenblik aangebroken dat de gelovigen, die levend overgebleven zijn bij de komst des Heren, in een punt des tijds veranderd zullen worden en de Heer tegemoet gaan in de lucht, dat is met Hem verenigd worden als volkomen geestelijk mens naar geest, ziel en lichaam (1 *Corinthiërs* 15:52 en 1 *Thessalonicenzen* 4:17).

Zij voegen zich dan bij de wolk der getuigen die Jezus vergezellen bij zijn wederkomst. Wanneer de levend overgeblevenen in een ondeelbaar ogenblik veranderd worden, is het duidelijk dat zij aan de macht van de dood onttrokken zijn. Zij behalen met Jezus de overwinning en zij zetten met Hem de voet op de Olijfberg als overwinnaars op de dood. Deze wordt krachteloos gemaakt en het beeld hiervan is het splijten van de Olijfberg, waardoor voor de zonen Gods op aarde een weg ter ontkoming ontstaat.

Het begrip 'splijten' wijst op het onmachtig maken van de doodsmacht voor de kinderen Gods. Zo werd de Rode Zee die het volk Israël eenmaal met de dood bedreigde, gespleten en machteloos gemaakt; er ontstond ook een pad ter ontkoming en tot overwinning. De tijd moet evenwel dan nog komen, waarin de dood totaal verdwijnen gaat. Dit gebeurt, wanneer 'de dood en het dodenrijk in de poel des vuurs geworpen worden' (*Openbaring* 20:14). Dan zou het nieuwtestamentische beeld gebruikt kunnen worden, dat de Olijfberg opgenomen en in de zee wordt geworpen, dat is de poel des vuurs of de tweede dood.

Overwinning op de dood

14:5. ... en gij zult de vlucht nemen in het dal mijner bergen, want het dal der bergen zal reiken tot Asel; ja, gij zult de vlucht nemen, zoals gij de vlucht genomen hebt voor de aardbeving in de dagen van

Uzzia, de koning van Juda. En de Here, mijn God, zal komen, alle heiligen met Hem.

Wanneer in de geestelijke wereld de Olijfberg splijt, dit wil zeggen: de dood machteloos gemaakt wordt, wordt dit gevolgd door een ontzaglijk en indrukwekkend gebeuren. want zij die levend overbleven tot de komst van hun Heer, ontvangen dan in een ogenblik een onsterfelijk geestelijk lichaam. De aardse tent waarin zij woonden, wordt getransformeerd in een geestelijk huis, dat de uitdrukking is van de inwendige mens die de volmaaktheid bereikte. Zij zijn dan ook naar hun geestelijk lichaam het beeld van de verhoogde Zoon van God gelijkvormig. Zij vormen dan als zijn lichaam het parlement, waarmee Hij in het duizendjarige rijk de wereld regeert.

Alle eeuwen lang hebben de kinderen van God voor de dood moeten zwichten, maar de geopenbaarde zonen Gods die evenals de Zoon van God de zonde- en ziektemachten bestreden en overwonnen, zullen ten slotte over hun laatste vijand zegevieren. Van Jezus staat dat de Vader Hem uit de dood gewekt heeft. Zijn lichaam, dat Hij nimmer in dienst van de zonde gesteld had en dat ook na zijn sterven niet tot ontbinding kwam, werd veranderd in een geestelijk lichaam, dat zowel in de onzichtbare als in de zichtbare wereld kan functioneren. Ook in de transformatie was Jezus de eerste van vele broeders, want van de zonen Gods is geprofeetd dat Christus hun lichaam in een punt des tijds zal veranderen ten tijde van de laatste bazuin, want dit vergankelijke, zichtbare, stoffelijke lichaam, moet onsterfelijkheid aandoen. Zodra dit gebeurd is, zal de godsspraak gerealiseerd zijn: 'De dood is verzwolgen in de overwinning (*1 Corinthiërs 15:53,54*).

Wanneer de doodsberg scheurt, ontstaat er een onmetelijk dal met een weg die door de Heer vanuit de verdrukking op aarde naar de hemelse heerlijkheid gebaad is. Het is de dag dat de Heer zijn voeten zet op de Olijfberg, dit wil zeggen dat ook de laatste vijand, de dood, onder zijn voeten komt; de macht en de kracht van de dood zijn dan voor het volk van God geheel gebroken. De dood is voor hen onttroond (*1 Corinthiërs 15:25-27*). De profeet zegt dat de gebaande weg zal reiken tot Asel (Azal), een voor ons onbekend plaatsje. Letterlijk betekent Asel: voet van de berg. De

doodsberg wordt dus geheel, tot aan zijn voet, gespleten! Wanneer een kind van God 'in Jezus ontslaapt' is de dood nog niet geheel tenietgedaan, hoewel zijn innerlijke mens aan diens greep ontkomt.

De kanttekenaren van de Statenvertaling merken op dat gelezen kan worden: 'Want deze vallei der bergen zal reiken tot de berg, die Hij afgezonderd heeft of verkoren, te weten de berg Sion'. Dit zou dan betekenen dat Gods volk redding zal vinden op de berg Sion, zoals er staat in *Joël 2:32*: 'Want op de berg Sion en te Jeruzalem zal ontkoming zijn'. De berg Sion is het beeld van de Heilige Geest en deze garandeert voor het Israël Gods het eeuwige en onvergankelijke leven.

De Canisiusvertaling heeft: 'Dan zult gij vluchten door het dal van mijn bergen; want het dal van de bergen loopt uit op de plaats, waar ik red'. Het geestelijke Israël dat vanwege de ontbonden machten in de tijd van de grote verdrukking leeft, ziet dan plotseling een weg tot ontkoming. Het neemt een massale vlucht, zoals het volk Israël dit deed toen het uit Egypte trok langs de weg die de Heer te midden van de opgezweepte golven, baande.

Om de kracht van dit uiteenrijten der doodsmachten uit te beelden, herinnert Zacharia aan een aardbeving die twee eeuwen tevoren, in de dagen van Uzzia plaatsvond. Omdat in Palestina aardbevingen zo zeldzaam zijn, sprak men er nog over in de tijd van de profeet Zacharia. Voor het Israël Gods is deze voorspelling evenwel zuiver geestelijk: het is een uitbeelding hoe bij de zevende bazuin de totale mens ontkomt, doordat ook het verderde en sterfelijke lichaam van de zonen Gods heerlijkheid en onsterfelijkheid aandoet.

In *Jesaja 35:8-10* wordt gesproken over een gebaande weg die het ware volk van God zou bewandelen. Hiermee wordt geen letterlijke weg bedoeld, maar een figuurlijke, want er is sprake van 'de heilige weg'. Zij die verlost zijn uit de macht van het rijk der duisternis bevinden zich erop. Het einde van deze baan gaat door 'het dal der bergen' en zo wordt vervuld: 'Ik zal al mijn bergen tot een weg maken en mijn heerbanen zullen opgehoogd worden' (*Jesaja 49:11*).

Op de vraag in *Jesaja 60:8*: 'Wie zijn dezen, die als een wolk komen aangevlogen en als duiven naar hun til?', is het antwoord

in onze tekst: 'De Here, mijn God, zal komen, alle heiligen met Hem'. De apostel Johannes schreef: 'Zie, Hij komt met de wolken' (*Openbaring 1:7*). De wolkenformaties zijn beeld van de gemeente in haar hoge en verheven positie, van de heiligen met wie Jezus onafscheidelijk verbonden is en die Hem bij zijn wederkomst vergezellen, zoals er staat in *Colossenzen 3:4*: 'Wanneer Christus verschijnt, die ons leven is, zult ook gij met Hem verschijnen in heerlijkheid'.

Sommige christenen geloven dat Jezus in letterlijke en natuurlijke zin bij zijn wederkomst de voeten zal zetten op de Olijfberg. Zij trachten deze gedachte te staven met *Handelingen 1:11*, waar meegedeeld wordt dat Jezus op dezelfde wijze zal terugkomen als de discipelen Hem naar de hemel zagen opvaren. Wij merken op, dat in dit hoofdstuk van de Handelingen allereerst gesproken wordt over de doop in de Heilige Geest, dus een 'komst' van Jezus door zijn Geest in de innerlijke mens.

Er zal evenwel ook een zichtbare komst zijn, en hier wezen de twee mannen in witte klederen op, die bij de discipelen stonden op het ogenblik van de hemelvaart van onze Heer. Jezus, die Zich volledig teruggetrokken had in de geestelijke wereld, zal wederom in de zichtbare wereld gezien worden, wanneer de oogst der aarde rijp is, dat wil zeggen wanneer de gemeente tot onberispelijkheid zal zijn gekomen.

Bij zijn verschijning op aarde wordt de Heer vergezeld door 'een schare die niemand tellen kan'. Allen hebben dan een verschijningslichaam, dat hen geschikt maakt ook op aarde te functioneren. In het hemelse Jeruzalem vormen zij als geestelijke tempel een onverbreekelijke eenheid en hier beneden vertegenwoordigen zij hun Koning onder alle volken, natiën en tongen. Hun eerste taak is om in het duizendjarige vrede-rijk de volken over de gehele aarde onder zijn heerschappij te brengen, zodat vrede en gerechtigheid gegarandeerd zullen zijn.

'De heerlijkheid daarna'

14:6,7. En op die dag zal er geen kostelijk licht zijn, noch verstijving; ja, het zal één dag zijn - die is bij de Here bekend - geen dag en geen nacht; maar ten tijde van de avond zal er licht wezen.

Wanneer volgens *Jesaja 2:2* de berg van het huis des Heren vast zal staan als de hoogste der bergen, wanneer dus het werk van de Heilige Geest tot volledige ontplooiing gekomen is, breekt een tijd van heil aan. Dan is er geen afwisseling meer tussen dag en nacht, tussen licht en duisternis, maar er is alleen dag. Dan is er geen verstijving of winter meer, maar er heerst een heerlijk klimaat. Het is duidelijk dat ook deze beschrijving niet letterlijk kan worden verstaan, want God heeft gezegd dat 'zolang de aarde bestaat, zaaiing en oogst, koude en hitte, zomer en winter, dag en nacht, niet ophouden' (*Genesis 8:22*).

Het spreekt dan vanzelf dat wij hier met beelden te maken hebben. Licht is het beeld van het leven. Johannes zegt: 'Het leven was het licht der mensen' (*Johannes 1:4*). De nacht is het beeld van levenloosheid, van dood. Daarom wordt er in *Openbaring 21:25* gezegd: 'Daar zal geen nacht zijn.' Zacharia voorspelt dus een tijd dat het leven zal triomferen, dat er alleen dag zal zijn voor het volk van God. Er zal geen afwisseling meer zijn tussen dagen van ongestoord leven en dagen van verdrukking en benauwdheid, zoals ook in *Jesaja 60:20* staat: 'Uw zon zal niet meer ondergaan en uw maan niet meer afnemen, want de Here zal u tot eeuwig licht zijn en de dagen van rouw zullen ten einde wezen'.

Ook zal er geen afwisseling meer zijn van 'kostelijk licht' en 'verstijving', dus bij het Israël Gods zullen de perioden van leven en dorheid niet meer elkander opvolgen. Door de zegevierende kracht van de Heilige Geest zullen voor het geestelijke Israël alle dagen zijn als één dag: vol leven en licht. De tijd waarin dit alles geopenbaard zal worden, is in de hand des Heren. Jezus sprak over 'de tijden en gelegenheden, waarover de Vader de beschikking aan Zich gehouden heeft' (*Handelingen 1:7*). Maar zeker is dat deze lichtperiode valt in de avond van de wereldgeschiedenis, 'want zie, duisternis zal de aarde bedekken en donkerheid de natiën, maar over u zal de Here opgaan en zijn heerlijkheid zal over u gezien worden' (*Jesaja 60:2*).

Wanneer de zegevierende legerscharen van het Woord van God de antichrist en zijn gemeente vernietigd hebben, kan het vreedrijk ingaan waarover de volgende verzen van de profeet Zacharia spreken. Wij merken op, dat alleen de gemeente van Jezus Christus de draagster is van alle zegeningen die over de aarde ko-

men. De zuchtende schepping waarvan *Romeinen 8:19* spreekt, ziet niet uit naar een herstel van het natuurlijke volk Israël als heilsorgaan, maar zij verlangt naar het openbaar worden van de zonen Gods.

Alleen de gemeente heeft de opdracht van haar Heer ontvangen om het evangelie te verkondigen aan de ganse schepping (*Marcus 16:15*). Zij is en blijft het middel in Gods hand om aan de overheden en de machten in de hemelse gewesten en dus ook op aarde, de veelkleurige wijsheid Gods bekend te maken (*Efeziërs 3:10*).

Natuurlijk of geestelijk?

Vergeestelijken is noodzakelijk

Met de verklaring van *Jesaja 54* en *Zacharia 13:7-14:7* hebben wij voorbeelden trachten te geven op welke wijze wij de oudtestamentische profetieën moeten interpreteren. De gebeurtenissen met het volk Israël zijn ons ten voorbeeld, schrijft Paulus in *1 Corinthiërs 10:6*. Het zijn schaduwen van de werkelijkheid, en als God 'spreekt van een nieuw verbond, heeft Hij daarmee het eerste (de schaduw of afbeelding) voor verouderd verklaard. En wat verouderd en verjaart, is niet ver van de verdwijning' (*Hebreeën 8:13*).

Wij behoren het geschrevene in het Oude Testament wel letterlijk op te nemen, maar het niet te situeren in de natuurlijke, maar in de geestelijke wereld. 'Vergeestelijken' is niet iets ontoelaatbaars, maar juist noodzakelijk om de Schrift te begrijpen. Zo gaat het niet om een aardse tempel, maar om een hemelse, een geestelijk huis Gods, niet om een aardse hogepriester, maar om een hemelse. Wie meent dat ooit in het aardse Jeruzalem een stenen tempel zal verrijzen, waarin Jahweh gediend zal worden door middel van offeranden, die randt daarmee de persoon van Jezus Christus zelf aan, want Deze was, wat het vlees betreft, uit de stam van Juda en Hij zou dan zelfs geen hogepriester mogen zijn in zijn eigen tempel. 'Want Hij, van wie aldus wordt gesproken, heeft behoord tot een andere stam, waaruit niemand met het altaar te doen had' (*Hebreeën 7:13*).

Wanneer er nog Joden waren die offers in de tempel brachten, of die deelnamen aan de ceremoniën, rituelen of andere voorschriften van het oude verbond, waren zij uitgesloten van de zegeningen van het nieuwe verbond. Men kan daarom niet in twee verbonden tegelijkertijd leven, want 'wij hebben een altaar, waarvan zij, die de dienst voor de tabernakel verrichten, niet mogen eten' (*Hebreeën 13:10*).

De stam van Levi heeft daarom zijn betekenis als priesterstam verloren en hetzelfde geldt voor het gehele natuurlijke Israël, want dit heeft zijn vrucht, 'het beloofde Zaad', voorgebracht. Tot ons wordt gezegd: 'Gij echter zijt een uitverkoren geslacht, een koninklijk priesterschap, een heilige natie, een volk Gode ten eigendom' (1 Petrus 2:9).

Wij merken daarom op, dat Paulus in zijn brief aan de Hebreëen nergens spreekt over een te verwachten herstel van Israël, met zijn stad, tempel, offeranden en ceremoniën. Evenmin doet Jacobus, de broeder des Heren, dit in zijn brief aan 'de twaalf stammen in de verstrooiing'. Zij hadden geen vleselijke toezeggingen als vertroosting voor hun volksgenoten, hoewel bijvoorbeeld Paulus zijn volk zo liefhad, dat hijzelf wel van Christus verbannen wilde zijn ten behoeve van zijn broeders naar het vlees (Romeinen 9:3). De apostelen spraken er niet over dat het tijdperk van de gemeente maar tijdelijk was en dat Israël daarna weer hersteld zou worden.

In *Hoséa 1:11,12* wordt van Israël en Juda gesproken: als zij zich weer samenvoegen en één worden, zal de zegen terugkeren. Israël heet dan Ammi en Ruchama, mijn-volk en Ik-zal-Mij-ontfermen. Wanneer Paulus deze teksten aanhaalt, gaat het bij hem niet over het natuurlijke volk Israël, maar hij past ze toe op de eenwording van de gemeente van Jezus Christus, waar Jood en heiden zich scharen achter de Zoon uit het huis van David: 'En dat zijn wij, die Hij geroepen heeft, niet alleen uit de Joden, maar ook uit de heidenen, gelijk Hij ook bij Hosea zegt: 'Ik zal niet-mijn-volk noemen: mijn-volk, en de niet-geliefde: geliefde' (Romeinen 9:24,25).

Wanneer daarom in *Ezechiël 37* over de hereniging van Israël en Juda geprofeteerd wordt, gaan wij bij de verklaring ervan van dezelfde gedachte uit als Paulus. Dan zeggen wij van de dorre doodsbeenderen die tot leven verwekt worden en van de twee stukken hout die verenigd worden: 'Dat zijn wij, die Hij geroepen heeft, niet alleen uit de Joden, maar ook uit de heidenen'.

Een van de bekendste bijbelgedeelten naast *Jesaja 53* die betrekking hebben op 'al het lijden, dat over Christus zou komen, en van al de heerlijkheid daarna' is wel *Psalm 22*. Reeds bij de aanvang lezen wij dat de Heer uitroept: 'Mijn God, mijn God, waar-

om hebt Gij Mij verlaten?’ en ook de verdere verzen hebben betrekking op zijn kruisdood, totdat met *vers 23* de wending komt, wanneer gezegd wordt dat de verhoogde Heer in het midden van zijn gemeente God lofzingt vanwege de heerlijkheid die deze gegeven heeft aan zijn Zoon en aan allen die Jezus toebehoren.

In niemands gedachte zal het evenwel opkomen, dat de *verzen 13, 14, 17, 21* en *22* letterlijk in de natuurlijke wereld vervuld werden. De ‘stieren, buffels, leeuw, hond en woudossen’ moeten in de geestelijke wereld gezocht worden: zij zijn beelden van boze geesten en van doodsmachten, die Jezus aanvielen tijdens ‘de ure der duisternis’. Ook de ‘broeders’ uit *vers 23* worden niet natuurlijk, maar geestelijk bedoeld. Zij zijn de zonen Gods van de nieuwtestamentische gemeente, die door Christus geheiligd worden en daarom een geestelijke eenheid met Hem vormen (*Hebreeën 2:11,12*).

In *Psalms 58* zegt David van zijn vijanden onder meer: ‘O, God, verbrijzel hun tanden in hun mond, sla de hoektanden der jonge leeuwen uit, Here’ en hij besluit deze wraakpsalm met de woorden: ‘De rechtvaardige zal zich verheugen, wanneer hij de wraak aanschouwt: hij zal zijn voeten wassen in het bloed van de goddelozen’. Ook bij deze psalm zou men wel kunnen zeggen: Lees wat er staat, geloof wat er staat en je zult ontvangen wat er staat!’ maar met de onschriftuurlijke slogan der ‘maranathabeweging’ zou men zeer onchristelijke verwachtingen oproepen, die rechtstreeks tegen de woorden van de Heer zelf ingaan, die sprak: ‘Hebt uw vijanden lief en bidt voor wie u vervolgen’ (*Mattheüs 5:44*).

Wij zullen evenwel deze teksten vergeestelijken, want wij mogen ons verheugen over de ondergang van de ware vijanden van God en van de mens: de boze geesten in de hemelse gewesten. Deze tegenstanders mogen wij niet liefhebben, maar wij moeten ze haten. Wanneer zij overwonnen zijn, roept een luide stem in de hemel: ‘Daarom, verheugt u, gij hemelen en wie daarin wonen’ (*Openbaring 12:12*). Zij die de hemelen bewonen, zijn de heilige engelen Gods en degenen die overgezet zijn naar de hemelse gewesten, daar een plaats hebben ontvangen en daar wandelen, strijden en overwinnen.

Wanneer in *Psalms 137:9* aangaande de dochter van Babel gezegd wordt: ‘Gelukkig hij, die uw kinderen zal grijpen en tegen de

rots verpletteren' willen wij ook deze dingen ons niet indenken in de natuurlijke wereld. Wel zal Babel met haar dochter ondergaan, want deze geestelijke tegenhanger van het hemelse Jeruzalem is de moeder der geestelijke hoererijen (*Openbaring 17:5*). In *Openbaring 18:2* wordt meegedeeld, dat de afvallige kerk een woonplaats was 'van duivelen, een schuilplaats van alle onreine geesten en een schuilplaats van alle onrein en verfoeid gevogelte'. Wanneer haar dag komt, zullen degenen die gemeenschap met haar gehad hebben, treuren, maar opnieuw klinkt de oproep: 'Wees vrolijk over haar, gij hemel en gij heiligen, en gij apostelen en profeten' (*Openbaring 18:20*).

Dit is evenwel geen ongepaste of gedegeneerde blijdschap, maar het oordeel over de zonde- en leugenmachten brengt voor de gelovigen verheerlijkte en onuitsprekelijke vreugde.

De kinderen van Babel stoten zich aan de rots Jezus Christus, het Woord van God, en zullen daartegen geestelijk verpletterd worden (vergelijk ook *Lucas 20:18*). De ware gemeente zal evenwel tot het laatste ogenblik het eeuwige evangelie verkondigen, dat vergeving van zonden, genezing, bevrijding en heerlijkheid betekent voor een ieder die zich bekeert en 'zich behouden laat uit dit verkeerde geslacht' (*Handelingen 2:40*).

Voor sommige schriftonderzoekers schijnt ook het begin van het achtste hoofdstuk van Zacharia onmogelijk te kunnen worden vergeestelijkt. Zij beroepen zich op dit bijbelgedeelte om aan te tonen dat men hier toch 'de spelende jongens en meisjes' en 'de oude mannen en vrouwen op de pleinen van Jeruzalem' letterlijk in de natuurlijke wereld moet nemen. Het antwoord kan dan in het kort luiden: hoofdstuk 8 wordt voorafgegaan door de aankondiging van de 'Spruit', dit is Jezus Christus, die de tempel des Heren zou bouwen (*6:12*).

Na een tijd van ongehoorzaamheid en van verstrooiing van het volk, komt het woord des Heren tot Zacharia met beloften en heilstoezeggingen, zoals er ook dikwijls gezegd wordt: 'Na die dagen spreekt de Heer'. Zo zegt in *hoofdstuk 8:1* en *2* de Here der heerscharen: 'Ik ben voor Sion in grote ijver ontbrand; in gloeiende ijver ben Ik ervoor ontbrand'. Na lange tijd van dorheid en droogte in de gemeente, waarin het leek of de Heer Zich van zijn volk afgewend had, keert God Zich opnieuw tot dit volk om het

te vergaderen en te herstellen. Hij doet dit met grote ijver, want in het laatste der dagen zal Hij van zijn Geest uitstorten op al wat leeft!

In *vers 3* zegt de Heer: 'Ik keer weder tot Sion en Ik woon binnen Jeruzalem'. Dan wordt vervuld: 'Wij zullen tot hem komen en bij hem wonen' (*Johannes 14:23*). Dit ziet op een wereldwijde uitstorting van de Heilige Geest, waardoor de gelovigen reël burgers worden van het hemelse Jeruzalem, waar God bij hen is en in hen woont. In deze stad zal geen ontrouw meer gevonden worden, maar ze zullen allen geleid worden door de Heilige Geest. Daarom zal de gemeente 'de stad der trouw' genoemd worden en de berg waarop zij rust, de Heilige Geest, zal 'de berg der heiligheid' zijn, want men zal daar afgezonderd zijn van de boze en herstel en bevrijding ontvangen.

Dat niet het aardse Jeruzalem in het einde der tijden nog eens hersteld zal worden, blijkt uit de woorden van Stéfanus: 'De Allerhoogste echter woont niet in wat men met handen maakt' (*Handelingen 7:48*). Wie dit wél wensen, zijn de 'hardnekkigen en onbesnedenen van hart en oren' die zich altijd tegen de Heilige Geest verzetten (*Handelingen 7:51*). Jezus zei tot de Samaritaanse vrouw: 'De ure komt, dat gij noch op deze berg, noch te Jeruzalem de Vader zult aanbidden' (*Johannes 4:21*).

De verscheidenheid van inwoners in het nieuwe Jeruzalem wordt hier uitgebeeld door 'oude mannen en vrouwen' die leunen op hun staf en 'jongens en meisjes, die daar spelen' (*vers 4,5*). Alle leeftijden die daar nog tussen liggen, zullen er voorzeker ook gevonden worden. Diezelfde toezegging vinden we in de Joëlsprofetie, geciteerd in *Handelingen 2:17*, waar gesproken wordt over 'uw zonen en dochters' die zullen profeteren, over 'uw jongelingen' die gezichten zullen zien en 'uw ouden' die dromen dromen.

Wanneer wij deze vervullingen voor ogen houden, kunnen wij ook verstaan, waarom de apostel nu maar alle leeftijdsonderscheidingen vergeestelijkt. Hij schrijft aan de 'kinderkens', wier zonden verzoend zijn, aan de 'jongelingen' die sterk zijn, die het woord van God blijvend in zich hebben en die de boze overwonnen hebben. Ten slotte noemt hij de 'vaders' (de ouden), die de gedachten Gods met de mens verstaan, want zij kennen Hem die van den beginne is (*1 Johannes 2:12-14*).

Letterlijk of geestelijk?

De vraag die ons menigmaal gesteld wordt, is de volgende: 'Is het niet inconsequent dat men het ene gedeelte van een tekst of van een Schriftgedeelte letterlijk neemt en het andere vergeestelijkt?' Waarom is bijvoorbeeld de geboorte uit de maagd Maria een letterlijke vervulling van de profetie en waarom zou de troon van David, waarvan *Lucas 1:31-33* spreekt, geestelijk opgevat moeten worden? Is zulk een willekeurige vergeestelijking niet onschriftuurlijk en verwerpelijk?

Bij de beantwoording van deze vraag moet allereerst de tegenvraag gesteld worden: 'Wat verstaat men onder letterlijk en wat verstaat men onder geestelijk?' Is er wel een tegenstelling tussen deze begrippen? Met 'letterlijk' bedoelen wij de rechtstreekse en feitelijke betekenis van een woord en niet de figuurlijke of de beeldsprakige zin. Zo wordt het woord 'hoofd' *letterlijk* gebruikt, wanneer gezegd wordt: 'Ook vlochten zij van doornen een kroon en zetten die op zijn hoofd', maar dit woord wordt *figuurlijk* gebruikt in de tekst: 'Het hoofd van iedere man is Christus. het hoofd der vrouw is de man, en het hoofd van Christus is God' (*1 Corinthiërs 11:3*).

Het begrip 'geestelijk' heeft te maken met de geestelijke of onzienlijke wereld. Het wil zeggen: niet zintuiglijk waarneembaar, maar wel reëel. De tegenstelling van 'geestelijk' is 'natuurlijk', dat is wél zintuiglijk waarneembaar. *Tegenover 'letterlijk' staat dus 'figuurlijk' en tegenover 'natuurlijk' staat 'geestelijk'*. Een profetie kan letterlijk vervuld worden, zowel in de natuurlijke wereld als in de geestelijke wereld. Er zijn geen 'letterlijke' en 'geestelijke' mensen, maar wel 'natuurlijke' en 'geestelijke' mensen. Zo is er ook letterlijk een 'natuurlijk' volk Israël, maar er is ook letterlijk een 'geestelijk' volk Israël.

'*Letterlijk*' kan dus zowel betrekking hebben op de *natuurlijke* als op de *geestelijke* wereld. Zo is het Woord van God letterlijk een zwaard: al kan er geen hand mee afgehakt worden, men kan er wel reëel en concreet een scheiding mee maken tussen het goede en het kwade in de onzienlijke wereld.

Zo is in het leven van de christen de besnijdenis des harten even reëel en letterlijk als die van het vlees voor het oude bonds-

volk. Het hemelse Jeruzalem bestaat even letterlijk als het aardse. Onze hemelse Hogepriester in zijn hemelse tempel is even letterlijk als eenmaal de aardse hogepriester in het zichtbare huis Gods, ja, alles wat zich in de aardse tempel bevond, was slechts een afbeelding van de hemelse realiteiten (*Hebreeën 9:23*).

Moet men nu de troon van David op dezelfde wijze letterlijk nemen als de geboorte van Jezus?

Wij antwoorden: het kerstgebeuren vond plaats in de zichtbare wereld. De troon van David die in *Lucas 1:32* wordt bedoeld: 'De Here God zal Hem de troon van zijn vader David geven' - behoort niet tot de zichtbare, stoffelijke wereld (de letterlijke zetel natuurlijk wél). Ook koning Salomo wist dat het niet ging om een letterlijke reële koningszetel; hij ruimde hem op en liet een andere kostbare troon van ivoor vervaardigen, die een manifestatie moest zijn van zijn rijkdom en macht.

Wij zien dus dat wij de geboorte van Jezus letterlijk moeten nemen en de troon van David (in deze tekst) alleen figuurlijk, dus als beeld, omdat een materiële zetel van geen belang is. Deze troon stelt de autoriteit, de heerschappij, het gezag en het koningschap van David voor. Wat zegt nu de bijbel van deze troon? In *1 Kronieken 29:23* lezen wij bij Salomo's troonbestijging: 'En Salomo zette zich op de troon des Heren (Jahweh) als koning in de plaats van zijn vader David'. De troon of het koningschap van David was dus een afbeelding op aarde van de troon of het koningschap van God in de hemel. Dit betekende dat David in de naam des Heren over diens volk regeerde. Hij schaduwde dus het theocratische koningschap af. Toen het volk eenmaal om een koning vroeg, sprak de Heer tot de gekrenkte Samuël: 'Want niet ú hebben zij verworpen, maar Mij hebben zij verworpen, dat Ik geen koning over hen zou zijn' (*1 Samuël 8:7*). De werkelijke regering over het volk Israël berustte bij God.

Wanneer de engel aan Jezus de troon van zijn vader David belooft, wordt Hem dus in werkelijkheid de troon van God toegezegd, dat is de heerschappij over het volk van God. Wanneer onze Heer uit de doden verrijst, wordt vervuld wat God onder ede aan David gezworen had, dat een vrucht uit diens lendenen op deze troon zou zitten (*Handelingen 2:30,31*). Een nakomeling van David zit op dit ogenblik en voor eeuwig op de troon van

God, want Hij spreekt: 'Ik ben gezeten met mijn Vader op zijn troon' (*Openbaring 3:21*).

Na zijn opstanding zegt de Heer ook dat Hem alle macht is gegeven in hemel en op aarde. Bij zijn hemelvaart was het tijdstip gekomen dat Jezus deze heerschappij aanvaardde en Zich zette op de troon van zijn vader David, dat is op de troon van God. Jezus regeert vanaf zijn troon in de onzienlijke wereld, vanwaar altijd de heerschappij uitgegaan is over het volk van God. Daarom staat er: 'Maar wij zien Jezus, ... met heerlijkheid en eer gekroond' (*Hebreeën 2:9*).

In het oude verbond was de onzienlijke wereld een verborgen en afgesloten terrein. Voor vele christenen in onze tijd is dit nog zo. Zij noemen de profetieën alleen letterlijk vervuld, wanneer deze in de natuurlijke wereld gerealiseerd worden. Het woord 'vergeestelijken' gebruiken zij dan ook altijd in ongunstige zin. Wat in de onzienlijke, hemelse wereld gebeurt en vervuld wordt, blijft voor deze oudtestamentische christenen irreal, onwerkelijk. Wij accepteren evenwel de verwerkelijking der profetieën in letterlijke zin, zowel in de natuurlijke als in de geestelijke wereld.

Nu moeten wij goed beseffen dat de heilsbeloften, zowel die van het oude als van het nieuwe verbond, steeds betrekking hebben op Jezus Christus en op zijn volk, 'want hoevele beloften Gods er ook zijn, in Hem is het: ja; daarom is ook door Hem het: Amen' (*2 Corinthiërs 1:20*) en: 'Al wat namelijk te voren geschreven is, werd tot óns onderricht geschreven' (*Romeinen 15:4*). Petrus getuigde dat de profeten spraken over de voor óns bestemde genade. De beloften van God gelden dus allereerst Jezus Christus en dan ook degenen die 'in Christus' zijn, dat zijn allen die tot de ware gemeente behoren.

De Koning van Israël

Toen Jezus op aarde was, werden de profetieën hier aan Hem vervuld. Wij denken aan de voorspelling uit *Hosea 11:1*, waar gezegd wordt: 'Toen Israël een kind was, heb Ik het liefgehad, en uit Egypte heb Ik mijn zoon geroepen'. Van deze tekst lezen wij in *Mattheüs 2:15* dat zij vervuld werd toen het kindeke Jezus met Jozef en Maria van de vlucht naar Egypte terugkeerde. En zo zijn

er vele profetieën die in de natuurlijke wereld letterlijk aan Jezus vervuld werden, maar deze profetie reikt verder wanneer wij eraan denken dat met het kindeke Jezus het prille begin van het geestelijke Israël uit Egypte werd geroepen.

Zo was er ook een voorspelling die aan *Zacharia 9:9* ontleend is: 'Wees niet bevreesd, dochter Sions, zie, uw Koning komt, gezeten op het veulen van een ezel'. Bij de intocht in Jeruzalem zagen de discipelen de letterlijke vervulling in de zichtbare wereld van het rijden op een jonge ezel, maar van zijn koningschap dat niet van deze wereld is, wisten zij niets. Zij zagen Jezus toen nog niet 'met eer en heerlijkheid gekroond'. Daarom voegde Johannes er aan toe: 'Dit begrepen zijn discipelen aanvankelijk niet, maar toen Jezus verheerlijkt was, toen herinnerden zij zich, dat dit met het oog op Hem geschreven was' (*Johannes 12:15,16*). Na zijn opstanding sprak de Heer immers veertig dagen lang met hen over zijn Koninkrijk: 'Over al wat het Koninkrijk Gods betreft' (*Handelingen 1:3*).

Na de hemelvaart van Jezus worden alle beloften, zovele er nog zijn, aan Hem vervuld in de hemelse gewesten en niet alleen aan Hem, maar ook aan allen die 'in Hem' zijn. Nu is aan de gemeente van het nieuwe verbond immers 'mede een plaats gegeven in de hemelse gewesten, in Christus Jezus (zijnde)' (*Efeziërs 2:6*). Wij 'zijn overgeplaatst in het Koninkrijk van de Zoon van Gods liefde' (*Colossenzen 1:13*). 'Zal God ons met Hem niet alle dingen schenken?' (*Romeinen 8:32*). Is het wonder dat wij daarom van de profetieën nu de letterlijke en geestelijke of hemelse vervulling verwachten?

Wij lezen bijvoorbeeld in *Jesaja 14:1,2*: 'Want de Here zal Zich over Jakob ontfermen en nog zal Hij Israël verkiezen en ze op hun eigen bodem doen wonen; dan zal de vreemdeling zich bij hen aansluiten en men zal zich voegen bij het huis van Jakob. En de volken zullen het met zich nemen en hen naar zijn eigen plaats brengen en het huis Israëls zal ze als erfelijk bezit verkrijgen op de grond des Heren, tot slaven en slavinnen. Zo zullen zij degenen die hen gevangen namen, gevangen nemen en heersen over hun drijvers'. God redt het ware en geestelijke Israël. Dit bestaat uit degenen van het natuurlijke Israël die de Heer aannemen en degenen die erbij gevoegd worden uit de volkenwereld. Voor de

heideneu geldt: 'Zo zijt gij dan geen vreemdelingen meer, maar medeburgers' (Efeziërs 2:19).

De belofte is, dat de gemeente van Jezus Christus weer 'op eigen bodem' zal wonen. Eeuwen en eeuwen is de ware kerk immers in ballingschap geweest in het grote Babylon, dat van de aarde is. De belofte is dat de gemeente weer in haar eigen land zal wonen, dat zij naar haar eigen woonplaats zal gebracht worden. Deze 'eigen plaats', 'de grond des Heren', zijn de hemelse gewesten. De vijandige, omringende volken die het Israël Gods bedreigen, worden juist het middel om het geestelijke Israël weer te doen terugkeren naar zijn eigen land, naar zijn verblijfplaats in de hemel waar het zijn burgerschap en zijn wandel heeft.

Vanwege zijn zware geestelijke strijd tegen de demonen zal het volk Gods in de laatste dagen, uit de aards gerichte grote stad Babylon trekken en zich volledig oriënteren op zijn hemels vaderland. Op die 'grote en doorluchtige dag des Heren' wordt de Joëlsprofetie geheel vervuld. Er zal 'bloed, vuur en rookwalm' zijn, maar God zal zijn 'Geest uitstorten op al wat leeft', dus op allen die met Hem verbonden zijn. Dezen zullen in de geestelijke wereld hun voet zetten op hun vijanden en zij zullen gevangen nemen de boze geesten, die hen eenmaal verleidden en presten en over hen met geweld heersten. Halleluja!

Niet van deze wereld

Het is haast onbegrijpelijk dat er christenen zijn die leren dat Jezus geen Koning van de gemeente, het geestelijke Israël. is. Zij zeggen: 'Jezus is de Bruidegom en de gemeente is de bruid' en 'Jezus is alleen Koning over het natuurlijke Israël'.

Wij merken op dat er talrijke beelden zijn, waarin de verhouding van onze Heer tot zijn gemeente, uitgedrukt wordt. Zo is Hij het Hoofd van zijn Lichaam. Hij is de goede Herder en wij behoren tot zijn kudde. Hij is de ware wijnstok en wij zijn de ranken. Hij is de Hogepriester en wij zijn een priesterlijk volk. Jezus wordt evenwel nooit de bruidegom genoemd ten opzichte van zijn volk, want dit beeld is foutief. Een bruidegom heeft immers nog geen gemeenschap gehad met zijn bruid.

Daarom wordt de Heer vergeleken met een man en zijn ge-

meente met een vrouw, want 'die zich aan de Here hecht, is één geest met Hem' (1 *Corinthiërs* 6:17). Er staat: 'Want de man is het hoofd van zijn vrouw, evenals Christus het hoofd is zijner gemeente' (*Efeziërs* 5:23). Wel is er sprake van 'de bruid, de vrouw des Lams' (*Openbaring* 21:9).

De vrouw des Lams is dan de gemeente, maar er staat: 'Gij hebt hen voor God gekocht met uw bloed' (*Openbaring* 5:9). Ten opzichte van God is Jezus Christus met zijn gemeente, de bruid, want 'de bruiloft des Lams' moet nog komen (*Openbaring* 19:7). Er staat dat 'zijn vrouw' zich gereed gemaakt heeft. De bruiloft des Lams komt, wanneer de vrouw des Lams zich heeft voorbereid en onze Heer 'het koningschap overdraagt aan God de Vader... opdat God zij alles in allen' (1 *Corinthiërs* 15:24,28).

Het geestelijke Israël heeft dus Jezus als koning, dit wil zeggen dat Hij over zijn volk regeert. Dit is géén toekomstige zaak, maar er staat: 'Hij hééft ons verlost uit de macht der duisternis en overgebracht in het Koninkrijk van de Zoon zijner liefde' (*Colossenzen* 1:13). Johannes schrijft: 'Hij hééft ons tot een koninkrijk gemaakt' (*Openbaring* 1:6). Het koninkrijk van Jezus is geestelijk en behoort tot de geestelijke wereld. Hij regeert over een geestelijk Israël, dus over een geestelijke broederschap. Op aarde zijn zijn onderdanen vreemdelingen en bijwoners, en de geestelijke wereld is hun tehuis. Daar wandelen, leven, strijden en overwinnen zij. De moordenaar bad: 'Gedenk mijner, wanneer Gij in uw Koninkrijk komt' (*Lucas* 23:42). Paulus sprak over de aarde als van een verblijf 'ver van de Heer in de vreemde' (2 *Corinthiërs* 5:6).

Er is een Koning en een Koninkrijk. Tot Pilatus sprak Jezus: 'Mijn Koninkrijk is niet van deze wereld, indien mijn Koninkrijk van deze wereld geweest was, zouden mijn dienaars gestreden hebben, opdat Ik niet aan de Joden zou worden overgeleverd; nu echter is mijn Koninkrijk niet van hier' (*Johannes* 18:36).

Het woordje 'nu' is een aanduiding van de waarheid en werkelijkheid. Het Koninkrijk van Jezus was zuiver geestelijk, dus van een andere dimensie. Dit Koninkrijk wordt nimmer gevormd door een natuurlijk volk. Het zal nooit gebaseerd zijn op verhoudingen als: arm en rijk, man en vrouw, of ondersteund worden met aardse legers. Daarom zal het nooit verbonden zijn aan het

Joodse ras en bloed, of aan de Palestijnse bodem. Daarom weigerde de Heer, ondanks het aandringen van de schare, een natuurlijk koningschap over Israël te aanvaarden, zoals er staat: 'Daar Jezus bemerkte, dat zij zouden komen en Hem met geweld meevoeren om Hem koning te maken, trok Hij Zich weder terug in het gebergte, geheel alleen' (*Johannes 6:15*).

Het koningschap van Jezus is evenmin uit de natuurlijke wereld als zijn priesterschap. Het komt immers overeen met dat van Melchizédek, want Hij is Hogepriester en Koning in het hemelse Jeruzalem. Zijn zalving was niet met natuurlijke olie waarmee men koningen en priesters zalfde, maar met de Heilige Geest (*Handelingen 10:38*). Zomin als het aardse priesterschap van Aäron kan terugkeren, zomin zal er een herstel zijn van het natuurlijke koningschap van David. Aäron en David behoorden beiden tot een verouderd verbond van schaduwen.

Koning Jezus is nu bezig Zich een volk te vergaderen. Het is bekend dat het natuurlijke Israël weigerde Jezus als geestelijke Koning te erkennen. Daarom sprak de Heer: 'Hoe dikwijls heb Ik uw kinderen willen vergaderen, gelijk een hen haar kuikens onder haar vleugels vergadert, en gij hebt niet gewild'. Dat het niet over een aards koningschap ging, blijkt uit zijn volgende woorden: 'Zie, uw huis (tempel) wordt aan u overgelaten', of 'prijsgegeven' (vert. Brouwer) aan de machten der duisternis. De Canisiusvertaling heeft: 'Zie, uw huis zal in puin blijven liggen'.

Slechts wanneer een Jood Jezus aanneemt, wordt ook hij onderdaan van het geestelijke Koninkrijk. Dan zal ook hij Hem zien, zoals er staat: 'Want Ik zeg u, gij zult Mij van nu aan niet meer zien, totdat gij zegt: Gezegend Hij, die komt in de naam des Heren!' (*Mattheus 23:37-39*).

Slechts dat overblijfsel van het volk Israël dat gedoopt zou en zal worden in de Heilige Geest, die in de naam des Heren kwam, wordt behouden. Dat ziet Hem immers met eer en heerlijkheid gekroond! Aan het kruis heeft Jezus Christus de zonde weggenomen van de gehele wereld, waaronder ook de schuld der Joden vanwege de verwerping. Ook de Jood die in Jezus gelooft, heeft de volle vrijmoedigheid om in te gaan in het heiligdom, dat is het ware huis Gods (*Hebreeën 10:19*).

Jezus zoekt een geestelijk volk uit alle stammen en natiën en talen. In *Mattheüs 21:43* staat: 'Daarom, Ik zeg u, dat het Koninkrijk Gods van u zal weggenomen worden en het zal gegeven worden aan een volk, dat de vruchten daarvan opbrengt'. Wij zagen evenwel dat Jezus op de troon van David zit en daarom is Hij de Koning der Joden. Wordt dan dit Koninkrijk niet van de Joden weggenomen? Wat op het kruis geschreven werd, is waar: 'Jezus van Nazareth, de Koning der Joden', maar dan volgt ook de vraag: 'Wie is een Jood?' Is het alleen hij die tot het natuurlijke zaad van Abraham behoort? Paulus antwoordde: 'Want niet hij is een Jood, die het uiterlijk is, en niet dát is besnijdenis, wat uiterlijk, aan het vlees, geschiedt, maar hij is een Jood, die het in het verborgen is, en de ware besnijdenis is die van het hart, naar de geest, niet naar de letter' (*Romeinen 2:28,29*).

Jezus richt ons oog niet naar het aardse Jeruzalem, noch naar enige andere heilige plaats, maar Hij sprak: 'De ure komt en is nu, dat de waarachtige aanbidder de Vader aanbidden zullen in geest en in waarheid; want de Vader zoekt zulke aanbidder; God is geest en wie Hem aanbidden, moeten aanbidden in geest en in waarheid' (*Johannes 4:23,24*).

Jezus is de Koning der koningen en de Heer der heren. Hij regeert over een volk van koningen en van heren. In dit volk is geen onderscheid tussen Griek en Jood, besneden en onbesneden, barbaar of Scyth, slaaf en vrije, maar alles en in allen is Christus (*Colossenzen 3:11*). Onze Heer regeert slechts over één Koninkrijk en het nieuwe verbond laat geen extra verbond met het natuurlijke Israël toe. Er is maar één Herder en één kudde. Jezus regeert alleen over een geestelijk volk.

Het zaad van Abraham

Lezer, wilt u de gedachten uit deze verhandeling diep in uw hart opnemen? Zij zullen u voor veel verwarring en verschrikkelijke dwalingen behoeden. Weet voor uzelf, dat u een Jood bent, een besneden naar het hart. Weet dat u behoort tot het zaad van Abraham aan wie de beloften geschonken zijn, want 'Indien gij nu van Christus zijt, dan zijt gij zaad van Abraham, en naar de beloften erfgenamen' (*Galaten 3:29*). Laat u niet langer bedriegen

met aards gerichte dwalingen, die zich bezighouden met een valse Israëlmyste.

Er is geen uitverkoren volk dat tegelijkertijd Christus verworpt. Johannes de Doper sprak: 'Beeldt u niet in, dat gij bij uzelf kunt zeggen: Wij hebben Abraham tot vader, want ik zeg u, dat God bij machte is uit deze stenen Abraham kinderen te verwekken' (*Mattheus 3:9*). God heeft deze kinderen verwekt uit de volken, van wie gezegd wordt: 'Maar thans in Christus Jezus zijt gij, die eertijds veraf waart, dichtbij gekomen door het bloed van Christus' (*Efeziërs 2:13*). Weet daarom, wat Israël in de profetie betekent. Weet wat 'zaad van Abraham' betekent. Weet wat de 'troon' van David is en weet waar deze staat. Weet ook wie van daaruit de heerschappij uitoefent in hemel en op aarde en weet ook wie op deze 'troon' met Hem voor eeuwig zullen regeren!

Het ongeestelijke Israël

Iemand vroeg ons in verband met de terugkeer van het natuurlijke volk Israël naar Palestina: 'Vindt u dit geen wonder en heeft het u niets te zeggen?'

Wij hebben hier over nagedacht en ons antwoord is, dat de bijbel ook spreekt over 'bedrieglijke wonderen' (*2 Thessalonicenzen 2:9*). Wij denken bijvoorbeeld aan een telefoongesprek met een magnetiseur in Noord-Brabant. Deze trachtte ons te overtuigen van zijn 'goddelijke gave' door een aantal frappante gezinnen op te sommen. Ook in Lourdes en andere 'heilige' plaatsen gebeuren vele wonderlijke zaken, maar zij bewijzen nog niet dat God daar op bijzondere wijze door zijn Geest werkt. Van de antichrist wordt vermeld dat hij allerlei grote tekenen en krachten zal doen, zodat velen verleid zullen worden.

Zo manipuleert de overste van deze wereld op een bijzondere wijze met het geestelijk dode volk Israël om het denken van vele kinderen van God op geraffineerde wijze af te leiden van de hemelse werkelijkheden ten einde ze bezig te houden met het zogenaamde herstel van het oude volk. Maar de bijbel spreekt niet over een terugkeer of zegen voor een volk dat God niet dient. Nog steeds verwerpen de Joden als natie Jezus Christus en daarmee God zelf, want wie de Zoon loochent, wijst ook de Vader af.

Men schrijft wel dat Israël 'de oorlogen des Heren' voert, maar in het Oude Testament wordt Gods zegen verbonden aan de voorwaarde dat men Hem dan ook in waarheid moet dienen. Overal klinkt het daar: 'Indien gij u met uw gehele hart tot de Here bekeert, doet dan de vreemde goden en de Astartes uit uw midden weg en richt uw hart op de Here en dient Hem alleen: dan zal Hij u redden uit de macht der Filistijnen' (*1 Samuël 7:3*). Dit betekent voor onze tijd dat het Joodse volk Jezus moet aannemen; dan zou het een geestelijk Israël worden, zoals de Heer trouwens altijd bedoeld heeft en het zou zijn strijd voeren met wapenen des lichts. In *Deuteronomium 30:2,3* staat: 'Wanneer gij u dan tot de Here,

uw God, bekeert en naar zijn stem luistert overeenkomstig alles wat ik u heden gebied, gij en uw kinderen, met geheel uw hart en met geheel uw ziel - dan zal de Here, uw God in uw lot een keer brengen en Zich over u erbarmen; Hij zal u weer bijeenbrengen uit al de volken, naar wier gebied de Here, uw God, u verstrooid heeft.' Zo ging de terugkeer uit Babel gepaard met bekering en met het aanroepen van de naam des Heren tot herstel. Wij denken daarbij aan mannen als Ezra, Nehemia en Zerubbabel.

Nu blijkt toch wel zonneklaar dat wat heden ten dage in het Midden-Oosten gebeurt en is gebeurd, geen vervulling van bijbelse profetieën kan zijn. Daarom is de Israël-leer zoals deze vooral in evangelische kringen en in de pinksterbeweging is doorgedrongen, een gruwelijke dwaling. Ze is een 'stunt' van de boze om de aandacht van het christenvolk af te leiden van de wandel en van de strijd in de hemelse gewesten en het bezig te doen zijn met allerlei krantenberichten en politieke speculaties, die voor het leven van het ware kind van God volkomen nutteloos zijn.

Maar is het dan niet opvallend dat het volk Israël nog steeds bestaat, nadat het bijna tweeduizend jaar onder de volken verstrooid is geweest?

Om deze gang van zaken te verstaan, dient het volgende voorbeeld. Er is een president die jarenlang zijn volk leidt en bestuurt. Plotseling breekt een revolutie uit en komt er een einde aan zijn presidentiële macht. Het gevolg kan zijn dat de man met heel zijn gezin geliquideerd wordt, maar ook dat hij nog als ambteloos burger onder zijn landgenoten mag verder leven.

Wat is er nu met het Joodse volk gebeurd? Onze Heer sprak niet dat de naam van Israël van onder de hemel zou worden uitgewist, zoals bij Sodom en Gomorra het geval was (*2 Koningen 14:27*). God heeft dit volk ook niet verstoten, zoals Hij dit met de duivel en zijn legerscharen deed (*Romeinen 11:1*). Het Koninkrijk Gods werd echter van hen weggenomen en aan een ander volk geschonken, dat de vruchten van dit Koninkrijk zou opbrengen (*Mattheüs 21:43*). Het huis Gods, de tempel, zou prijsgegeven worden (*Mattheüs 23:38*).

Het volk verloor dus zijn leidinggevende, geestelijke positie, en zijn geestelijke status. Eenmaal sprak God tot Abraham 'dat

zijn zonen en zijn huis na hem de weg des Heren zouden bewaren door gerechtigheid en recht te doen, opdat de Here aan hem zou vervullen wat Hij over hem had gesproken' (*Genesis 18:19*).

Deze wezenskenmerken van het volk Gods zijn verdwenen. De volken konden niet langer naar de tempel reizen om daar te leren wat gerechtigheid en recht was. Deze eigenschappen zouden voortaan alleen in de gemeente van Jezus Christus gevonden worden. Niet een gerechtigheid door de werken, maar door het geloof, want gerechtvaardigd door het bloed van Jezus Christus, zou het kind van God door het geloof leven. Van de gemeente werd geschreven wat oorspronkelijk voor Israël gold: 'Gij echter zijt een uitverkoren geslacht, een koninklijk priesterschap, een heilige natie, een volk Gode ten eigendom' (*1 Petrus 2:9* en *Exodus 19:6*). In de gemeente zouden er rechtvaardigen zijn, maar wat Israël betrof, zou de massa met haar leiders bestaan uit hardnekkigen en onbesnedenen van hart en oren, die zich altijd bleven verzetten tegen de Heilige Geest (*Handelingen 7:51*). God zou slechts met een fractie van dit volk gemeenschap kunnen hebben en dit overblijfsel zou met de gemeente uit de heidenen de ene kudde vormen onder de ene Herder.

Eenmaal sprak Simson tot Delila: 'Indien ik geschoren werd, zou mijn kracht van mij wijken, en ik zou machteloos wezen en gelijk aan ieder ander mens' (*Richteren 16:17*). Zo verging het ook het volk van Israël. De tegenwoordigheid des Heren week van de Joden en zij werden gelijk aan de andere volken. Daarom heeft het huidige Israël zijn vertrouwen ook gesteld op de wijsheid van deze wereld en op aardse machtsmiddelen.

Het is nu precies als alle andere naties en wordt dus geleid door de arme, zwakke wereldgeesten en door de overste dezer wereld. Het zal zich moeten meten met zijn vijanden die onder dezelfde heerschappijen staan, evenals ook alle andere volken van de wereld, wanneer dezen oorlog met elkander voeren. Onder de wereldgeesten verstaan wij de bundeling van menselijke geesten die nodig is om iets te zamen te presteren.

Toen Israël ten tijde van Samuël God verwierp en voor zich een koning begeerde 'als bij alle andere volken', was dit een beeld van hetgeen gebeuren zou toen het Jezus als geestelijke koning verwierp. Door deze handeling werd het op één lijn geplaatst met

de heidense volken. Daarom moeten wij de Joden niet verachten, ook niet verafgoden, maar hen als onze gelijken beschouwen.

Op de vraag waarom het volk der Joden nog steeds bestaat, is ons antwoord: God redt uit de volken altijd een overblijfsel. Van de gemeente geldt dat zij voortkomt 'uit alle volk en stammen en natiën en talen'. Er wordt geen volk in zijn geheel behouden, ook Israël niet, maar Nederlanders, Duitsers, Amerikanen, Arabieren of Chinezen hebben geen bijbelse beloften dat zij er tot het einde zullen zijn. Dezen kunnen ondergaan of opgaan in andere rassen. Alleen de Joden hebben de stellige toezegging dat uit hen altijd een rest behouden zal worden. Terwille van dit overschot zullen zij dus blijven bestaan, zoals er staat: 'Indien de Here Zebaath ons geen zaad had overgelaten, als Sodom zouden wij geworden zijn en aan Gomorra zouden wij gelijk gemaakt zijn' (*Romeinen 9:29*).

Er is dus niet een totale verharding bij Israël, maar een gedeeltelijke en dit blijft zo, totdat 'de volheid der heidenen' zal binnengaan (*Romeinen 11:25*). De 'volheid der heidenen' ziet natuurlijk niet op een kwantiteit en kan niet betekenen: alle heidenen. Deze uitdrukking heeft echter betrekking op 'het laatste der dagen', wanneer een volwaardige, volgroeide vrucht van het evangelie van het Koninkrijk Gods, binnengaat. Deze volheid bestaat uit de zonen Gods die het beeld van Jezus gelijkvormig geworden zijn. Onder hen bevindt zich dan ook het overblijfsel uit de Joden.

Het is geen wonder dat de boze deze gedachte van God aangaande het oude bondsvolk heeft trachten te verijdelen en daarom zijn er zulke massale slachtpartijen onder de Joden gehouden. Deze gruwelen werden goedgekeurd en gestimuleerd door de afvallige kerk en door mannen als Luther, Augustinus, Bernard van Clairveaux, Thomas van Aquino en andere 'heilige verklaarde' antisemieten. Hoewel we in de geschiedenis nergens lezen dat deze schanddaden op een bijzondere wijze gestraft werden, omdat men 'Gods oogappel' aanraakte, of dat deze belagers der Joden onder een bijzonder oordeel kwamen, toch heeft God zijn woord gestand gedaan en Israël bestaat nog.

In *Jesaja 11:1* staat de messiaanse profetie: 'En er zal een rijtje voortkomen uit de tronk van Isai en een scheut uit zijn wortelen zal vrucht dragen'. Van de ware olijfbboom, die het geestelijke Israël voorstelt, was in de dagen van onze Heer niet veel meer over. De profeet zag evenwel hoe een twijg uit de afgehouden stam van Jesse ontsproot en dat een scheut uit zijn wortelen ontkiemde. Er kwam een nieuwe, edele olijfbboom. Paulus schreef dat iedere Jood die niet bij zijn ongeloof blijft, in deze olijfbboom geënt zal worden. Duidelijk wordt dus geconstateerd dat het natuurlijke volk zich geheel buiten deze ware olijfbboom bevindt en daarmee buiten de beloften van God staat, die in Christus ja en amen zijn.

Het klinkt in vele oren aanstotelijk, dat Paulus in *Galaten 4, verzen 21-31* Israël in zijn huidige positie op één lijn stelt met de Arabieren. Hij trekt daar enkele parallellen: de gemeente van Jezus Christus wordt vergeleken met Izak, de zoon van Sara, en 'het tegenwoordige Jeruzalem' met de zoon van de slavin Hagar. In de geestelijke wereld staan dus de Arabieren en de Joden voor God gelijk en naast deze twee volken staan de andere natiën op de wereld. Daarom moeten wij ook in onze tijd kiezen voor het hemelse Jeruzalem of het geestelijke Israël, en de dwaling verwerpen dat het natuurlijke volk Israël nog van enige speciale betekenis zou zijn voor het rijk Gods.

Het is opmerkelijk dat de wijd verbreide Israël-leer haar ontstaan vond in die kringen, die vijandig staan tegenover de doop in de Heilige Geest en de charismatische gaven of geestelijke bequaamheden, dus onder hen die geen inzicht hebben in een wandel en strijd in de hemelse gewesten. Juist voordat de spade regen begon te vallen die een geestelijk volk zou toerusten, heeft de geest der dwaling ruim een eeuw geleden de aandacht gevestigd op het herstel van het óngeestelijke Israël. De Israël-leer houdt in, dat grote gedeelten van het Woord van God aan de gemeente ontnomen worden en toegepast worden op de toekomst van de Joden. Zo staat in het begin en in het einde van het boek der Openbaring dat de inhoud ervan bedoeld is voor de gemeenten (*Openbaring 1:4* en *21:16*).

Toch loochent bijvoorbeeld de maranathabeweging deze waarheid en beweert zij dat na het vierde hoofdstuk, de Open-

baring geen betekenis voor de gemeente heeft, want deze zou dan immers al 'opgenomen' zijn. Op deze wijze hebben de aanhangers van de Israël-leer het Woord Gods, dat als de rok zonder naad is, verknipt en uiteengescheurd. Wat het modernisme bij vele christenen niet bereikt heeft, deed de Israël-leer, want beide ontnemen aan de gelovigen grote gedeelten van de Schrift.

In *Romeinen 11:24* staat uitdrukkelijk dat de christenen uit de heidenen en die uit de Joden op de edele olijfbom worden geënt. Beiden vergroeiën dus met deze boom en hebben deel aan de saprijke wortel, dat betekent dus dat zij als volk van het nieuwe verbond, hun bestaan ontlene aan de kracht van het woord van God en aan alle beloften. Gods liefde gaat uit naar de geestelijke mens met wie Hij alleen gemeenschap kan hebben. Wij lezen aangaande het geestelijke Israël, dat het geworteld en gegrond is in de liefde Gods. Deze liefde is de bodem waaraan het sap onttrokken wordt.

In *Romeinen 11:25* schrijft de apostel: 'Aldus zal gans Israël behouden worden'. 'Gans Israël' zijn niet de Joden van alle tijden en alle eeuwen, het is ook niet het overschot dat na een grote verdrukking en loutering als een minimale rest overblijft in deze wereld, maar 'gans Israël' is het ware of geestelijke volk. 'Aldus' betekent: langs deze weg of op deze wijze.

'Gans Israël' is de olijfbom te zamen met de natuurlijke takken die erop geënt zijn en de wilde loten die deel krijgen aan de saprijke wortel.

'Gans Israël' is de ene kudde onder de ene Herder.

'Gans Israël' is 'alle vlees', waarvan Petrus sprak: 'Het zal zijn in de laatste dagen, zegt God, dat Ik zal uitstorten van mijn Geest op alle vlees' (*Handelingen 2:17*).

'Gans Israël' zijn allen die door bekering en wedergeboorte ingegaan zijn in het nieuwe verbond.

'Gans Israël' is het volk van wie Jezus bij het laatste avondmaal sprak: 'Dit is het bloed van mijn verbond, dat voor velen vergoten wordt tot vergeving van zonden' (*Mattheus 26:28*). Er is maar één nieuw verbond, zoals er ook maar één Heer is die eens voor allen, voor Jood en heiden, zijn bloed heeft gestort.

Er is maar één olijfbom waarop Jood en heiden door het geloof geënt worden. Er zijn geen twee olijfbomen. Er is voor God

maar één Israël, namelijk het ware of het geestelijke. De mid-
delmuur des afscheidsels is verbroken en wordt nimmermeer
opgericht (*Efeziërs 2:14*). Er staat geschreven: ‘En op die wijze zal
geheel Israël behouden worden’ (vert. Brouwer).

INHOUDSOPGAVE

INLEIDING	5
HOOFDSTUK 1 –	
<i>Het vergeestelijken van Jesaja 54</i>	13
HOOFDSTUK 2 –	
<i>Het vergeestelijken van Zacharia 13:7-14:7</i>	47
HOOFDSTUK 3 –	
<i>Natuurlijk of geestelijk?</i>	67
HOOFDSTUK 4 –	
<i>Het ongeestelijke Israël</i>	81

OVER DE AUTEUR

Johannes Emmanuël van den Brink werd op 6 februari 1909 te Haarlem geboren. Als kind van gelovige ouders had hij reeds op jeugdige leeftijd veel belangstelling voor Gods Woord. Hij volgde een opleiding aan de Christelijke Kweekschool te Dordrecht en was jarenlang werkzaam bij het christelijk onderwijs. Als meellevend lid van de gereformeerde kerk was hij actief in het evangelisatiewerk.

Door gedegen bijbelonderzoek begon Van den Brink te twijfelen aan de gereformeerde leer en ging hij zich bewegen in evangelische kringen. Hier werd hij voorvechter van de 'maranathaleer'. Na veel studie en gebedsstrijd kwam hij tot het inzicht, ook deze leer te moeten los laten. Zijn grote liefde voor Gods Woord bracht hem ertoe steeds intensiever te zoeken naar de volle waarheid Gods.

Nadat Van den Brink in 1936 gedoopt werd in de Heilige Geest, kwam hij op de weg van het 'volle evangelie'. Als een van de pioniers van de Pinksterbeweging in Nederland, wordt hij door velen als autoriteit op dit terrein beschouwd. Hij was voorganger van een volle-evangeliegemeente in Gorinchem, alsmede eindredacteur van het tijdschrift 'Kracht van Omhoog'.

Van de hand van J.E. van den Brink verscheen een groot aantal toelichtende verklaringen op verschillende bijbelboeken; bovendien schreef hij diverse verhelderende brochures over onderwerpen aangaande het Koninkrijk der hemelen.

J.E. van den Brink overleed in 1989.

**Van de hand van J.E. van den Brink
verschenen onder meer de navolgende boeken.**

Bijbelcommentaren:

- DE PINKSTERBOODSCHAP VAN JOËL
Toelichtende verklaring
- DE BERGREDE - Uw Koninkrijk kome
- HET KONINKRIJK DER HEMELEN -
Toelichting op Mattheüs 13:1-52
- DE OLIJFBERGREDE
Toelichting op Mattheüs 24 en 25
- ROMEINEN
Toelichting op de Romeinen-brief
- DE EERSTE BRIEF AAN DE CORINTHIËRS
Gezag en orde in de gemeente
- DE BRIEF AAN DE EFEZIËRS
Het geheimenis geopenbaard
- DE BRIEVEN AAN TIMOTHEÛS
Richtlijnen in het huisgezin Gods
- DE BRIEF AAN DE HEBREEËN
Een beknopte bijbelstudie
- Toelichting op de
BRIEF VAN JACOBUS
- DE BRIEVEN VAN PETRUS
Toelichtende verklaring
- DE BRIEVEN VAN JOHANNES
Toelichtende verklaring
door A. van den Brink-voor den Dag
- OPENBARING VAN JEZUS CHRISTUS
Tekst-voor-tekst-verklaring van het boek Openbaring

Overige uitgaven:

- DE BETEKENIS VAN DE DOOP
Een uitvoerige uiteenzetting van de bijbelse betekenis van de
doop van gelovigen door onderdompeling
- ERFZONDE of duivelswerk?
- HET FUNDAMENT VAN HET GELOOF
Hebreeën 6:1-3
- HET PARADIJS - Schaduw en werkelijkheid

Voor deze en overige uitgaven kunt u terecht bij:

Stichting Uitgeverij Rhemaprint
Postbus 84
4200 AB Gorinchem

www.rhemaprint.nl

